

TANE-julkaisuja 10

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan

toimintakertomus 1.8.2003 – 31.8.2007

TASA-ARVOASIAIN NEUVOTTELUKUNTA
SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Helsinki 2007

ISSN	1459-0069
ISBN	978-952-00-2460-4 (nid.)
ISBN	978-952-00-2461-1 (PDF)
Kannen kuva:	Karin Smeds, Gorilla
Taitto:	Seija Ståhlberg

Esipuhe

Kulunut kausi on ollut merkittävä tasa-arvon näkökulmasta. Monet vuosikymmeniä vanhat tasa-arvokysymykset ovat viimein nousseet osaksi yhteiskunnallista ja poliittista keskustelua. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan (TANE) vuonna 2006 teettämässä kansanedustajille suunnatussa kyselyssä muun muassa samapalkkaisuuden edistäminen, perhevapaajärjestelmän kehittäminen ja määräaikaisten työsuhteiden vähentäminen saivat selkeää kannatusta yli puoluerajojen. Voimmekin iloksemme todeta, että tasa-arvon edistämiseen on nyt vahvaa poliittista tahtoa.

Kuluneella kaudella TANE teki rohkeita avauksia muun muassa vanhempainvapaajärjestelmän uudistamiseksi. TANE esitti, että vanhempainvapaa pidennettäisiin 18 kuukauteen, josta kuusi kuukautta kuuluisi äidille, kuusi isälle ja kuusi jaettaisiin vanhempien kesken heidän valitsemallaan tavalla. TANE puhui kauden aikana vahvasti myös monimuotoisuuden huomioonottamisesta sukupuolten tasa-arvon edistämässä. Esimerkiksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen näkyväksi tekeminen on haaste, johon yhteiskunnan on vastattava.

Kauden kaksi uutta, erityistä painopistettä olivat nuoret ja seksuaalinen väkivalta sekä poikien ja nuorten miesten parissa tehtävä tasa-arvokasvatustyö. TANE teki laaja-alaista yhteistyötä järjestöjen kanssa ja jalkautui kentälle ja järjesti koulutustilaisuuksia kasvattajille. Sukupuolisensitiivisen kasvatuksen edistäminen on kirjattu nyt myös hallituskauden 2007 – 2011 tasa-arvotavoitteisiin.

Viimeisten vuosien aikana keskustelu miehistä ja tasa-arvosta on muodostunut osaksi tasa-arvokeskustelua. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta on ollut myös tässä kysymyksessä aktiivinen keskustelija ja aloitteentekijä. On tärkeää etsiä lähestymistapoja ja teemoja, joita sekä mies- että naisliikkeet voivat yhdessä edistää. Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella järjestettiin kansainvälinen konferenssi, joka keskittyi miehiin ja tasa-arvoon. Neuvottelukunta osallistui konferenssin valmisteluun.

Elämme murroskautta, jolloin sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen ja sukupuoli-vaikutusten arviointi ovat vakiintumassa osaksi päätöksentekoprosessia. Tämän seurauksena sukupuolittietoisien tutkimustiedon merkitys päätöksenteon tukena korostuu. Olisikin tärkeää perustaa tasa-arvon tietopalvelu, joka kokoaa tutkimustiedon päätöksentekijöiden ulottuville.

Kaiken kaikkiaan tasa-arvon edistämistyössä on kunnianhimoiset tavoitteet, joihin pyritään vastaamaan. Lisäksi tarvitaan paljon poliittista tahtoa ja sitoutumista tasa-arvoisemman ja oikeudenmukaisemman yhteiskunnan saavuttamiseksi.

Sirkka-Liisa Anttila
puheenjohtaja
tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Hannele Varsa
pääsihteeri
tasa-arvoasiain neuvottelukunta

SISÄLTÖ

Esipuhe	3
Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tehtävät.....	9
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta 1.8.2003 – 31.8.2007	10
TANEn toiminta kaudella 2003 – 2007.....	12
Toiminnan strategiset painopisteet kaudella 2003 – 2007.....	12
Viestinnän strateginen kehittäminen.....	14
Toiminta- ja viestintästrategia 2004 – 2007	14
TANEn perusviestit	14
Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan visio ja missio	15
Arvot toiminnan perustana	15
TANEn julkaisutoiminta.....	16
Mies- ja mediajaosto.....	17
Mies- ja mediajaoston tehtävät	17
Mies- ja mediajaosto 2004 – 2007.....	18
Jaoston painopisteet toimikaudella 2004 – 2007	18
Tutkimus- ja kehittämisjaosto	19
Tutkimus- ja kehittämisjaoston tehtävät.....	19
Tutkimus- ja kehittämisjaosto 2004 – 2007	20
Jaoston painopisteet toimikaudella 2004 – 2007	20
Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädäntö	21
Tasa-arvolain uudistaminen.....	21
Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistaminen	22
Sukupuoli ja päätöksenteko	24
TANEn lausunto luonnoksesta hallituksen tasa-arvo-ohjelmaksi.....	24
TANEn lausunto YK:n Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevasta yleissopimuksesta; Suomen kuudes määräaikaisraportti	26
Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen	27
Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta	28
Naisjärjestöjen valtionavun vakinaistaminen	29

Tutkimus tasa-arvokiintiöistä	29
Tasa-arvokysely kansanedustajille	30
Sukupuoli ja valta -seminaari	30
Työ, perhe ja tasa-arvo	31
TANEn kannanotto sukupuolten välisen tasa-arvon huomioimisesta osa-aikatyöntekijöiden vuosilomakysymyksessä.....	31
TANEn lausunto raportista "Työvoiman rekryointi- mahdollisuudet EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta"	31
TANEn lausunto epätyypillisiä työsuhteita koskevasta valtioneuvoston kertomuksesta.....	32
Pätkät(y)ön tulevaisuus? -seminaari	33
Vaatimusten ristipaineessa – nuoret koulutetut naiset ja kilpailuyhteiskunta	34
Isyyden kirjo -seminaari	34
Kerrottu isyys – kahden sukupolven miesten isyyskertomuksia.....	35
TANEn kannanotto aktiivisen isyyden ja tasapuolisemman hoivavastuun edistämiseksi.....	35
Perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvausten kehittämistä selvittävä työryhmä.....	36
Vanhempainvapaakuuleminen 11.10.2006 eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta.....	36
Vanhempainvapaajärjestelmän kokonaisuudistus	37
Väkivalta.....	38
TANEn lausunto sosiaali- ja terveysministeriön ehdotuksesta kansalliseksi toimintaohjelmaksi vuosille 2004 – 2007 naisiin kohdistuvan ja perheissä tapahtuvan väkivallan sekä prostituution ja ihmiskaupan ehkäisemiseksi	38
TANEn lausunto oikeusministeriölle kansallisesta ohjelmasta väkivallan vähentämiseksi.....	39
Asiantuntijakuuleminen lähestymiskieltolain laajentamisesta käsittämään myös perheen sisäinen lähestymiskiello	40
TANEn lausunto koskien naisiin kohdistuvan väkivallan ja HIV/AIDS:in suhdetta.....	41

Seksibisnes ja ihmiskauppa	43
Seksibisnes ja ihmiskauppa -työryhmä.....	43
TANEn aloite nais- ja lapsikaupan kysynnän vähentämiseksi	43
TANEn lausunto työryhmän osamietinnöstä Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio	44
TANEn lausunto oikeusministeriölle työryhmän loppu- mietinnöstä "Ihmissalakuljetus, lapsipornografia ja Palermon yleissopimuksen lisäpöytäkirjat"	45
Lausunnon toinen osa Palermon yleissopimuksen lisäpöytäkirjojen täytäntöönpanoa koskevasta osasta.....	46
TANEn lausunto ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman toimeenpanosta	46
TANEn kannanotto seksin oston kriminalisoinnin puolesta	47
 Miehet ja tasa-arvo	48
Miehen työ -palkinto 2004 – 2007	48
Tour de men.....	50
EU-konferenssi Miehet ja tasa-arvo 5. – 6.10.2006	50
Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan	51
miestyön historia 1988 – 2006.....	51
MAN-sähköpostilista.....	51
Tampereen Miespäivät.....	51
 Nuoret	52
Fredri – Pojat, tasa-arvo ja ihmisoikeudet -opetusmateriaali.....	52
Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -seminaari.....	52
Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta – alueelliset koulutustilaisuudet.....	53
Bye bye pornstar -opetuspaketti	53
 Naistutkimuksen edistäminen.....	54
TANEn kannanotto Oulun naistutkimuksen tulevaisuudesta	54
TANEn kannanotto naistutkimuksen aseman vahvistamisesta	54
Tasa-arvon tietopalvelun tukeminen.....	55
Call for papers.....	55
Feministinen aikamatka! Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaosto 1981 – 2006	55
 Asevelvollisuus, siviilipalvelu ja kriisinhallinta.....	57
TANEn lausunto asevelvollisuuslakitoimikunnan mietinnöstä, ehdotus uudeksi asevelvollisuuslaiksi.....	57

TANEn lausunto siviilipalveluslain uudistaminen -työryhmän mietinnöstä.....	58
TANEn lausunto rauhanturvaamislain uudistamistyöryhmän mietinnöstä.....	58
Tasa-arvo ja tietoyhteiskunta.....	60
Tietotekniikan tasa-arvo -seminaari	60
Naiset ja tietoyhteiskunta -konferenssi.....	60
Vammaisuus ja sukupuoli.....	61
Naisia – ei pelkää vammaisia -seminaari	61
TANEn lausunto YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia edistävästä ja suojelevasta kansainvälisestä sopimuksesta.....	61
Tasa-arvoa ja kulttuuria	63
Kirkkovene ja kyklooppi – keskustelua naisista ja miehistä taiteen äärellä.....	63
Tasa-arvon keittokirja.....	63
Naistenpäivän valtakunnallistamishanke.....	64
Kohti seuraavaa hallituskautta.....	65
Millä eväillä tasa-arvoon? -hallitusohjelmaseminaari	65
Kenen eväillä tasa-arvoon? – puoluejohtajien paneelikeskustelu	65
TANEn esitys hallituksen tasa-arvotavoitteiksi 2007 – 2011	65
Seminaari työelämän tasa-arvosta ja alkaneen hallituskauden tavoitteista	68

LIITTEET

Liite 1 Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan antamat lausunnot, kannanotot ja aloitteet	69
Liite 2 Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan seminaarit ja muut tilaisuudet	73
Liite 3 Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tiedotteet	77
Liite 4 Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan julkaisut	79

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tehtävät

Vuonna 1972 perustettu tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) on pysyväluonteinen parlamentaarinen neuvottelukunta, ja sillä on neuvoa antava asema valtionhallinnossa. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tehtävä on asetuksen 389/2001 mukaisesti

- seurata ja edistää naisten ja miesten tasa-arvon toteuttamista yhteiskunnassa
- tehdä aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja tasa-arvoon vaikuttavan lainsäädännön ja muiden toimenpiteiden kehittämiseksi
- huolehtia yhteistyön edistämisestä viranomaisten, työmarkkinajärjestöjen ja muiden yhteisöjen kesken sekä
- seurata alan kansainvälistä kehitystä.

Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan eduskunnan toimikaudeksi. Neuvottelukunta toimii siihen asti, kunnes uusi neuvottelukunta on asetettu. Tasa-arvoasiain neuvottelukuntaan kuuluu 13 jäsentä, jotka valtioneuvosto nimeää parlamentaaristen voimasuhteiden mukaan.

Asioiden valmistelua varten neuvottelukunta voi asettaa keskuudestaan työvaliokunnan sekä jaostoja ja kutsua sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella jaostoihin pysyviä asiantuntijoita.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

1.8.2003 – 31.8.2007

Puheenjohtaja	Sirkka-Liisa Anttila kansanedustaja eduskunnan 1. varapuhemies
Varapuheenjohtaja	Arto Seppälä kansanedustaja
Sihteeri	Hannele Varsa pääsihteeri

Jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet (suluissa)

Suomen Keskusta

VTL Sole Molander yrittäjä Mauri Salo kansanedustaja Mika Lintilä	(järjestövastaava Helena Pakarinen) (maakunta-asiamies Olli Riikonen) (järjestösihteeri Antti Korteniemi)
---	---

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

kansanedustaja Susanna Rahkonen	(pääsihteeri Raija Rimpiläinen 21.9.2006 asti, pääsihteeri Merja-Hannele Vuohelainen 21.9.2006 alkaen)
tasa-arvos sihteeri Marja Erkkilä tiedotussihteeri Tapio Pekkola	(pääsihteeri Inari Juntumaa) (asiamies Tom Holmroos)

Kansallinen Kokoomus

järjestöpäällikkö Mikko Kortelainen 26.11.2006 asti Kokoomusopiskelijoiden puheenjohtaja Jussi Salonranta 26.11.2006 alkaen kansanedustaja Paula Risikko	(pääsihteeri Taru Tujunen) (kansanedustaja Raija Vahasalo)
---	---

Ruotsalainen kansanpuolue

kansanedustaja Eva Biaudet

(erityisavustaja Markus Österlund)

Vasemmistoliitto

naispoliittinen sihteeri Lena Paju

(tutkija Ralf Sund)

Vihreä liitto

VTM Panu Laturi 13.6.2005 asti
suunnittelija Raimo Tuomainen
13.6.2005 alkaen

(kansanedustaja Rosa Meriläinen)

Pysyvät asiantuntijat (varajäsenet suluissa)

puheenjohtaja Päivi Varpasuo, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry, 15.10.2003 asti
varapuheenjohtaja Leena Linnainmaa, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry,
15.10.2003 alkaen

(pääsihteeri Eija Hiitiö, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry, 15.10.2003 asti)

(pääsihteeri Leena Ruusuvoori, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry, 15.10.2003 alkaen)

pääsihteeri Taina Riski, Naisjärjestöt yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbeta NYTKIS ry, 24.8.2004 asti

pääsihteeri Tanja Auvinen, Naisjärjestöt yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbeta NYTKIS ry, 24.8.2004 alkaen

(puheenjohtaja Anna-Lena Karlsson-Finne 10.3.2004 – 11.9.2006, kansanedustaja
Leena Rauhala 12.9.2006 alkaen)

TANEn toiminta kaudella 2003 – 2007

Toiminnan strategiset painopisteet kaudella 2003 – 2007

Matti Vanhasen I hallitus laati laajan hallituksen tasa-arvo-ohjelman vuosiksi 2004 – 2007. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kokosi tasa-arvo-ohjelmaa valmistelleet virkamiehet ja järjestökentän yhteen järjestämällä kuulemistilaisuuden hallituksen tasa-arvo-ohjelman laatimisen aikana. Neuvottelukunta seurasi ja tuki hallituksen tasa-arvo-ohjelman toteuttamista. TANE aloitti uuden hallitusohjelman tasa-arvotavoitteiden pohittamisen keväällä 2006 ja julkaisi hallitusohjelmatavoitteensa maaliskuussa 2007.

Pitkän linjan painopisteitä kuluneella kaudella olivat sukupuoli ja päätöksenteko. Kuluneella kaudella Suomi juhli yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden 100-vuotista historiaa. Suomen naiset saavuttivat ensimmäisinä maailmassa täydet poliittiset oikeudet. Tärkeä edellytys naisten äänioikeuden saavuttamiselle oli tasa-arvomyönteisten miesten osuus uudistuksen toteuttamisessa. Muun muassa näitä teemoja TANE käsitteli useissa yhteistyötilaisuuksissa.

TANE osallistui työn ja perhe-elämän yhteensovittamiskeskusteluun kiinnittämällä huomiota niihin sukupuolituneisiin rakenteisiin ja käytäntöihin, jotka ovat esteenä naisten ja miesten tasa-arvoiselle asemalle sekä työ- että perhe-elämässä. Neuvottelukunta nosti esiin aktiivisen isyyden merkityksen ja vaati nuorille naisille kasautuvien perusteettomien pätkätöiden poistamista. Lisäksi TANE esitti hallitusohjelmatavoitteissaan vanhempainvapaan kokonaisuudistusta.

Naiskauppa ja naisiin kohdistuva väkivalta ovat sukupuolten tasa-arvon epäkohtia, joita yhteiskunnallisessa keskustelussa yhä edelleen vähätellään tai pyritään tekemään näkymättömäksi. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta on toimintansa alusta alkaen pitänyt esillä näitä teemoja ja tehnyt yhteistyötä muiden asiaa ajavien tahojen kanssa. Sukupuolistunut väkivalta, ihmiskauppa ja prostituutio olivat myös tämän kauden painopisteinä.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta jatkoi myös pitkäaikaista työtään tutkimustiedon välittämiseksi päätöksentekijöille. Tuloksellinen sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen edellyttää sukupuoli- ja tasa-arvotutkimusta sekä tilastotietoja. TANE tuki aktiivisesti valtakunnallisen tasa-arvon tietopalvelun perustamista.

Miehet ja tasa-arvo -teema oli myös tällä kaudella vahvasti esillä. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta mm. myönsi vuosittain *Miehen työ* -palkinnon, jolla kannustetaan myönteisen esimerkin antaneita miehiä jatkamaan työtään.

Kaudella 2003 – 2007 yksi TANEn uusista painopisteistä oli sukupuolitietoisien budjetoinnin edistäminen erityisesti kunnallisessa päätöksenteossa. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista käsiteltiin kunnallisvaalien alla vuonna 2004 ja kunta- ja palvelurakennemuutoksen valmistelussa. Sukupuolinäkökulman integroiminen budjetointiprosesseihin oli esillä koko toimikauden ajan.

Toinen uusi painopistealue oli poikien ja nuorten miesten parissa tehtävä tasa-arvotyö. Laaja-alaisen yhteistyöprojektin tuloksena julkaistiin keväällä 2007 *Fredi. Pojat, tasa-arvo ja ihmisoikeudet* -opetusmateriaali. Lisäksi TANE piti aktiivisesti esillä nuoret ja seksuaalinen väkivalta -teemaa ja edisti ennaltaehkäisevää työtä muun muassa pitämällä aiheeseen liittyviä alueellisia keskustelutilaisuuksia muiden asian parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

Viestinnän strateginen kehittäminen

Toiminta- ja viestintästrategia 2004 – 2007

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta aloitti keväällä 2004 strategisen viestinnän suunnittelun kaudelle 2004 – 2007. Viestintästrategian valmistelua varten perustettiin Viestintäryhmä, johon sihteeristön lisäksi kuuluivat neuvottelukunnan ja jaostojen edustajina Tapio Pekkola, Panu Laturi ja Pirkko Jyväkorpi. Viestintästrategiaprosessin suunnitteli ja ohjasi Päivi Ojanperä, joka toimi myös viestintäryhmän sihteerinä. Viestintäryhmä lopetti toimintansa alkuvuonna 2005, minkä jälkeen TANEn työvaliokunta toimi strategiaryhmänä. Koko neuvottelukunta osallistui strategian vision, mission ja arvojen määrittelyyn strategiakonsultti, viestinnän professori Leif Åbergin johdolla. Yhdistetty toiminta- ja viestintästrategia valmistui vuoden 2005 lopussa. Strategiassa on määriteltä TANE:n visio, missio ja arvot sekä toiminnan painopisteet. Toiminnan painopisteitä tarkistetaan seuraavan neuvottelukunnan aloittaessa työnsä syksyllä 2007.

Viestintästrategiasta ja toimintasuunnitelmasta johdettiin käytännön viestintäsuunnitelma ja profilointisuunnitelma. Osana profilointisuunnitelmaa TANE otti vuonna 2004 käyttöön oman logon. Logon suunnitteli Mies- ja mediajaoston sihteeri Jussi Aaltonen. Logon systemaattista käyttämistä on tarkoitus vahvistaa TANEn seuraavien kausien aikana.

TANE:n perusviestit

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta on

tärkeä poliittinen tasa-arvoaikaaja

- uusien tasa-arvokysymysten esiin nostaminen
- yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen
- valtavirtaistamisen edistäminen: tasa-arvotavoitteiden toteuttaminen läpäisyperiaatteella

aktiivisen tasa-arvoyhteistyön edistäjä

- verkostoituminen sidosryhmien kanssa
- neuvottelukunnan sisäiset asiantuntijaverkostot
- erilaisten intressiryhmien lähentäminen

kriittinen tasa-arvoasiantuntija

- tasa-arvon kestoteemojen esillä pitäminen
- ajankohtaisten tasa-arvokysymysten luotaus
- tasa-arvotiedottaminen ja strateginen viestintä

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan visio ja missio

Visio

Suomessa ja maailmassa arvostetaan tasavertaisesti sukupuolia ja yksilöiden moninaisuutta ja todellinen sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Missio

TANE on tärkeä poliittinen tasa-arvoaikaaja ja sukupuolten tasa-arvon edistäjä kaikilla yhteiskuntaelämän alueilla. TANEn tehtävänä on purkaa sukupuolten tasa-arvon toteutumista estäviä, yhteiskunnan rakenteissa ja käytännöissä esiintyviä epäkohtia.

Arvot toiminnan perustana

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta on määritellyt toimintansa perustaksi seuraavat arvot:

Sukupuolten tasa-arvo

Tavoitteena on yhteiskunta, jossa yhteiskunnalliset oikeudet, tehtävät ja velvollisuudet koskevat yhtäläisesti kaikkia sukupuolesta riippumatta, eikä sukupuoli rajaa eikä määrittele yksilön mahdollisuuksia. Tällöin jokainen voi tehdä valintoja ilman, että hänelle asetetaan esteitä sukupuolensa perusteella.

Oikeudenmukaisuus

Sukupuolten tasa-arvo on perusoikeus ja ihmisoikeus. Ketään ei saa syrjiä sukupuolen perusteella. Sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen on yksi oikeudenmukaisen yhteiskunnan kriteereistä.

Asiantuntijuus

TANEn toiminta perustuu kriittiseen tasa-arvo- ja sukupuolitutkimukseen, asiantuntijaverkostoihin ja monialaiseen yhteistyöhön.

Edelläkävijyys

TANE on historiansa ajan ollut sukupuolten tasa-arvon edelläkävijä. Edelläkävijyys syntyy rohkeista uusien tasa-arvokysymysten avauksista, monipuolisista verkostoista ja ennakkoluulottomista asenteista sekä innovatiivisuudesta.

TANEn julkaisutoiminta

TANE ja tasa-arvovaltuutetun toimisto tekivät tammikuussa 2005 sopimuksen, jolla Stellatum Oy:stä tuli *Tasa-arvo*-lehden julkaisija. Aiemmin TANE julkaisi *Tasa-arvo*-lehteä yhdessä tasa-arvovaltuutetun kanssa. Lehden päätoimittajana säilyi TANEn puheenjohtaja Sirkka-Liisa Anttila. Toimitusneuvostoon kuuluu puheenjohtajan lisäksi TANEn jäsenet Panu Laturi, Tapio Pekkola ja Helena Pakarinen sekä pääsihteeri Hannele Varsa. *Tasa-arvo* ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lisäksi TANE julkaisi kauden 2003 – 2007 aikana neljä teosta TANE-julkaisuja-sarjassa ja kolme TANE-monisteita-sarjassa.

Mies- ja mediajaosto

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta yhdisti toimikaudelle 2004 – 2007 Miesjaoston ja Median ihmiskuvajaoston Mies- ja mediajaostoksi. Jaosto toimi TANEn tasa-arvon miesteemoja sekä median ihmiskuvaan liittyviä aiheita valmistelevana ja esittelevänä toimielimenä. Jaosto kokoontui viidestä kuuteen kertaan vuodessa. Lisäksi jaostosihteeri alusti kymmenessä eri seminaarissa mm. miehet ja tasa-arvo -teemasta sekä sukupuolisensitiivisestä nuorisotyöstä.

TANE on miesjaoston aloitteesta jakanut *Miehen työ* -palkintoa vuodesta 1998 lähtien. Vuosittain myönnettävällä palkinnolla on haluttu kannustaa myönteisen esimerkin antaneita miehiä jatkamaan työtään ja osoittaa, että tasa-arvo ei ole vain naisten vaan myös miesten asia.

Mies- ja mediajaoston tehtävät

- Toimia mies- ja mediakysymyksissä keskustelun herättäjänä, aloitteen tekijänä sekä kysymysten selvittäjänä.
- Selvittää median mies- ja naiskuva.
- Vahvistaa miesnäkökulmaa tasa-arvoasiain neuvottelukunnan toiminnassa tekemällä aloitteita ja esityksiä neuvottelukunnalle.
- Tehdä yhteistyötä miesliikkeen toimijoiden kanssa ja edistää mies- ja naisliikkeen yhteistoimintaa.
- Kartoittaa mieskeskusteluun osallistujien näkökulmaa tasa-arvoon.
- Ehdottaa TANELLE *Miehen työ* -palkinnon saajaa.
- Osallistua naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseen ja kiinnittää huomiota väkivallan sukupuolittuneeseen luonteeseen.
- Jatkaa kriittistä yhteiskunnallista keskustelua seksuaalisuuden esittämisestä mediassa ja siihen liittyvistä ongelmista.
- Osallistua kansainväliseen, erityisesti pohjoismaiseen yhteistyöhön näillä alueilla.

Mies- ja mediajaosto 2004 – 2007

Tapio Pekkola, pj	Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
Rosa Meriläinen, vpj	Vihreä liitto
Jouni Varanka	jaostosihteeri 2004
Jussi Aaltonen	jaostosihteeri 2004 – 2007

Olli Riikonen	Suomen Keskusta
Leena Ruusuvuori	Naisjärjestöjen Keskusliitto ry
Ralf Sund	Vasemmistoliitto
Taru Tujunen	Kansallinen Kokoomus

Asiantuntijajäsenet

Pirkko Jyväkorpi	Naistoimittajat ry
Reza Kamangar	Etnisten suhteiden neuvottelukunta, ETNO
Nelli Koivisto	Suomen Liikunta ja Urheilu, SLU
Martti Lahti	Laurea-ammattikorkeakoulu
Jukka Lehtonen	Helsingin yliopiston sosiologian laitos
Anna Mäkelä	Helsingin yliopiston viestinnän laitos
Matti Rimpelä	Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes
Tomi Timperi	Miessakit ry

Jaoston painopisteet toimikaudella 2004 – 2007

- Poikien ja nuorten miesten parissa tehtävä tasa-arvotyö
- Aktiivisen isyyden tukeminen, isyyden arvostuksen nostaminen sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen edistäminen
- Miehiä ja tasa-arvoa koskevien tilaisuuksien järjestäminen ja -julkaisujen tuottaminen
- Vuorovaikutteisen miehet ja tasa-arvo -keskustelun edistäminen

Tutkimus- ja kehittämisjaosto

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta laajensi toimikaudelle 2004 – 2007 tutkimusjaoston Tutkimus- ja kehittämisjaostoksi. Jaosto toimi TANEn valmistelevana ja esittelevänä toimielimenä nais- ja tasa-arvotutkimukseen, tiedepolitiikkaan sekä sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen liittyvissä kysymyksissä. Jaosto kokoontui kahdesta kuuteen kertaan vuodessa.

Tutkimus- ja kehittämisjaoston tehtävät

- Toimia tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asiantuntija- ja tiedonvaihtoelimenä nais- ja tasa-arvotutkimukseen sekä -kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä
- Pohtia konkreettisia keinoja naistutkimustiedon välittämiseksi päätöksentekoon mm. edistämällä muiden toimijoiden kanssa naistutkimuksen koordinaatiota tai osaamiskeskuksen aikaansaamista
- Edistää nais- ja tasa-arvotutkimusta yhteistyössä naistutkimuksen alueella toimivien muiden organisaatioiden kanssa
- Tarttua tasa-arvopoliittisesti ajankohtaisiin aiheisiin ensisijaisesti työelämä- ja hyvinvointivaltiokysymyksiin
- Osallistua alan kansainväliseen yhteistyöhön

Tutkimus- ja kehittämisjaosto 2004 – 2007

Sole Molander, pj	Suomen Keskusta
Lena Paju, vpj	Vasemmistoliitto
Marjaana Jauhola	jaostosihteeri 2004 – 2006
Päivi Ojanperä	jaostosihteeri 2006 – 2007
Panu Laturi	Vihreä liitto 2004 – 2005
Raija Rimpiläinen	Suomen Sosialidemokraattinen Puolue 2004 – 2006
Merja Vuohelainen	Suomen Sosialidemokraattinen Puolue 2006 –
Taina Riski	Nytkis, 2004
Tanja Auvinen	Nytkis 2004 –

Asiantuntijajäsenet

Päivi Korvajärvi	Suomen Naistutkimuksen Seura SUNS, 2004 – 2005; 2006 –
Marja Vehviläinen	Suomen Naistutkimuksen Seura SUNS, 2005 – 2006
Marianne Liljeström	Turun yliopisto, 2004; 2005 –
Tutta Palin	Turun yliopisto, 2004
Tuija Pulkkinen	Jyväskylän yliopisto
Mari Mäkiranta	Lapin yliopisto 2004 – 2005
Päivi Naskali	Lapin yliopisto 2006 –
Kirsi Saarikangas	Helsingin yliopisto
Christoffer Tigerstedt	Stakes
Pia Pulkkinen	Tilastokeskus, 2004 – 2005
Marjut Pietiläinen	Tilastokeskus, 2005 –
Heidi Kuusi	opetusministeriö 2005 –

Jaoston painopisteet toimikaudella 2004 – 2007

- edistää tasa-arvon toteutumista kannustamalla kuntia sukupuolitietoiseen budjetointiin ja sukupuolivaikutusten arviointiin
- tukee ja arvioi hallituksen tasa-arvo-ohjelman toteuttamista sekä hallitus-ohjelman toteutuksen arviointia sukupuolinäkökulmasta
- tukee naistutkimusta ja sukupuolinäkökulman huomioonottavaa muuta tutkimusta sekä yliopistojen tasa-arvotyötä
- avaa ikkunoita uusiin ja raikkaisiin tutkimusalueisiin

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädäntö

Tasa-arvolain uudistaminen

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pyysi sekä TANE:ltä että sen Mies- ja mediajaostolta asiantuntijakuulemista hallituksen esityksestä tasa-arvolain uudistamisesta. Pääsihteeri ja jaostosihteeri olivat valiokunnan kuultavana 3.12.2004.

Hallituksen esityksestä poiketen TANE kannatti tasa-arvosuunnitteluelvoitteen laajentamista koskemaan työnantajaa, jolla on palvelusuhteessa vähintään 10 henkilöä. Palkkakartoitus pitäisi pystyä tekemään pienemmissäkin työyhteisöissä siten, että sukupuolten mukainen jaottelu avataan. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esitti, että luottamusmiehelle voitaisiin antaa oikeus saada palkkakartoituksen yhteydessä yksittäisiä työntekijöitä koskevia palkkatietoja. Tällöin yksittäinen palkkasyrjintätilanne voitaisiin hoitaa mahdollisimman dynaamisesti työpaikalla ilman viranomaistoimia. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esitti tasa-arvovaltuutetulle suunnitellun palkkabalvanin tehtävän poistamista. Vaihtoehtoisesti ehdotettiin, että luottamusmies saisi tarvittaessa verrokin palkkatiedot palkkasyrjintäepäilytapauksessa.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esitti lakiehdotuksen häirintäpykälään lisättäväksi työpaikkakohtaisten menettelyohjeiden laatimista seksuaalisen tai muun sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseksi sekä häirintätilanteiden ratkaisemiseksi. Ohjeet voisivat olla osa tasa-arvosuunnitelmaa.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esitti kanneajan pidentämistä kahteen vuoteen myös työhönottotapauksissa kansalaisten oikeusturvan vahvistamiseksi. Koska tasa-arvovaltuutetun lausuntojen keskimääräinen käsittelyaika oli yli vuoden, ehti yhden vuoden kanneaika umpeutua ennen lausunnon valmistumista.

Mies- ja mediajaosto oli myös valiokunnan kuultavana. Lausunnossaan jaosto käsitteli työn ja perhe-elämän yhteensovittamista miesnäkökulmista. Samapalkkaisuudesta voivat hyötyä myös miehet. Tällöin miehen rooli parempipalkkaisena elättäjaisänä ei korostu ja hänellä on käytännössä paremmat mahdollisuudet osallistua aktiivisesti lastensa hoitoon.

Jaosto kritisoi painokkaasti sitä, että peruskouluopetusta ei sisällytetty oppilaitoksissa tapahtuva syrjintä -pykälään. Lapset ja nuoret tarvitsevat erityistä suojelua epätasa-arvoistavilta tavoilta, asenteilta ja käytännöiltä. Perusopetuslaki ei anna tarpeeksi keinoja koulussa tapahtuvaan sukupuoliseen syrjintään puuttumiseen, sukupuoleen perustuvan syrjinnän tiedostamiseen, ja sen näkyväksi tekemiseen.

Mies- ja mediajaosto ehdotti, että sukupuolten tasa-arvon vastainen mainonta tulisi kuulua tasa-arvolain soveltamisalaan. Mainosten mies- ja naiskuvaukset ovat usein yksipuolisen stereotyyppisiä ja heterokeskeisiä. Julkisen tilan pornografisoitumisen myötä mainonta on saanut yhä räikeämpiä sukupuolten tasa-arvon vastaisia piirteitä. Mainosten pornoistunut naiskuva on omiaan vahingoittamaan erityisesti tyttöjen ja nuorten naisten itsetuntoa sekä vääristää käsitystä tavoiteltavasta naiseudesta. Norjassa sukupuolten tasa-arvoa loukkaavasta mainonnasta on säädetty lailla jo 1970-luvulla.

Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistaminen

TANEn pääsihteeri oli 12.6.2007 kuultavana oikeusministeriön asettamassa yhdenvertaisuuslainsäädäntöä uudistavassa toimikunnassa. Työnsä alkuvaiheessa toimikunta selvittää erityisesti uudistustarpeen laajuutta ja uudistusvaihtoehtoja.

TANE katsoi, että yhdenvertaisuus-käsite on vakiintunut koskemaan muuta kuin sukupuolten tasa-arvoa. Esimerkiksi käsitettä naisten ja miesten välinen yhdenvertaisuus ei yleisesti käytetä. Toimikunnan muistiossa käytetään kuitenkin säännönmukaisesti yhdenvertaisuuden käsitettä, mikä ohjaa fokuksen lähemmäs yhdenvertaisuuslain kuin tasa-arvolain soveltamisalaa.

Sukupuolten tasa-arvo poikkeaa yhteiskunnallisilta vaikutuksiltaan ja kohderyhmältään perustavanlaatuisesti yhdenvertaisuuslain välittömästä kohderyhmästä. Yhteiskunnallinen sukupuolten tasa-arvo vaikuttaa välittömästi kaikkien kansalaisten tosiasiallisiin oikeuksiin, velvollisuuksiin, toimintamahdollisuuksiin ja hyvinvointiin. Sukupuoli läpileikkaa kaikki mahdolliset ihmisryhmillä tehtävät jaottelut, myös yhdenvertaisuuslain soveltamisalan mukaiset syrjäntäperusteet.

Lausunnossaan TANE vastusti tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslainsäädännön yhdistämistä. Tasa-arvolaista on 20 voimassaolovuoden aikana pystytty kehittämään jo tosiasiallisesti melko hyvin toimiva kokonaisuus. Yhdenvertaisuuslaki taas on tullut voimaan vasta 2004 ja laissa on edelleen kiistattomia puutteita. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kyseenalaisti, kuinka käytännössä pystyttäisiin varmistamaan, ettei lakien yhdistämisessä tehtävät muutokset tosiasiallisesti heikentäisi suojan, valvonnan tai edistämisen tasoa sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

Syrjäntäperusteet eivät ole yhteismitallisia. Lainsäädännön yhdenmukaistaminen ei saa olla itsetarkoituksellista ja tapahtua sukupuolten tasa-arvon erityistarpeiden kustannuksella. Lisäksi jos tasa-arvovaltuutetun ja vähemmistövaltuutetun toimistot yhdistettäisiin, saattaisi sukupuolten tasa-arvosta tulla vain yksi erikoistumisperuste muiden joukossa, kun nykyisessä järjestelmässä virkailijat ovat pystyneet erikoistumaan sukupuolten tasa-arvon sisällä tiettyyn teemaan.

Tasa-arvovaltuutetun tehtäviin kuuluu yhteiskunnallisen sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen. Jos yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain yhdistämisessä painopiste tulisi syrjäntäkysymyksiin, saatettaisiin menettää kehittymässä oleva sukupuolten väli-

sen tasa-arvon edistämistyö työpaikoilla, oppilaitoksissa ja järjestöissä sekä tasa-arvolain tuoma painoarvo viranomaisten virkavelvollisuuteen edistää kaikessa toiminnassaan sukupuolten välistä tasa-arvoa.

TANE nosti esiin myös useita tasa-arvolain uudistamistarpeita. Esimerkiksi tasa-arvovaltuutetulle tulisi antaa lakiin kirjattu mahdollisuus syrjintätapausten sovitteluun ja korjaavien toimenpiteiden käyttöön. Lisäksi tasa-arvolain työhönottosyrjinnän kieltö tulisi kehittää sellaiseksi, ettei työhönottopäätös enää olisi edellytys syrjintäoletaman syntymiselle. Tasa-arvolain palkkakartoituksia koskevia kirjauksia on tarkennettava ja selkiytettävä niin, että samanarvoisten töiden vertailu yli työehtosopimusrajojen toteutuu käytännössä.

Sukupuoli ja päätöksenteko

TANEn lausunto luonnoksesta hallituksen tasa-arvo-ohjelmaksi

Sosiaali- ja terveysministeriölle 2.7.2004 antamassaan lausunnossa tasa-arvoasian neuvottelukunta piti hyvänä, että ministeriöt ovat laatineet hallituksen tasa-arvo-ohjelman. Suomi sitoutui laatimaan kansallisen tasa-arvo-ohjelman hyväksyessään Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman. TANE korosti, että kansallisessa tasa-arvo-ohjelmassa tulee käsitellä kaikkia Pekingin julistuksen kahtatoista kohtaa, ja ohjelman laatimiseen on osoitettava erilliset resurssit. TANE huomautti, että hallitusohjelmaluonnoksessa ei käsitellä lainkaan mediaa ja sukupuolten välistä tasa-arvoa, esimerkiksi julkisen tilan pornografisoitumista.

TANE painotti, että hallituksen tasa-arvo-ohjelma tulee viedä eduskuntaan keskusteltavaksi, jotta ohjelma saa sille kuuluvan painoarvon. Näin voidaan myös valmistautua Pekingin toimintaohjelman 10-vuotisseurantaan YK:ssa naisten asemaa käsittelevässä toimikunnassa keväällä 2005. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää merkittävänä, että sukupuolten väliset tasa-arvokysymykset sisällytetään myös hallituksen neljään politiikkaohjelmaan. Olennaiseksi muodostuu tasa-arvokysymysten seuranta ja raportointi koko ohjelmakauden ajan.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korosti pitävänsä tärkeänä, että uuden tasa-arvolain toimeenpano varmistetaan riittävällä koulutuksella. TANE esitti lisättäväksi tasa-arvo-ohjelmaan, että virkamiehet tulee sitouttaa uuden lain toteuttamiseen järjestämällä myös heille lakiin liittyvää koulutusta. TANE painotti, että tasa-arvovaltuutetun toimistoon on turvattava lain toimeenpanon edellyttämät resurssit. TANE esitti, että sosiaali- ja terveysministeriössä sijaitsevien tasa-arvo-organisaatioiden resursseja lisätään, kuten hallitusohjelmaan on kirjattu. Lisäksi TANE esitti, että työpaikkojen tasa-arvosuunnittelua vahvistetaan ja työsuojeluviranomaisten roolia ja osaamisresursseja lisätään tasa-arvosuunnittelun tukijoina ja valvojina. Tasa-arvolain seuranta on myös tehostettava.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää merkittävänä, että hallituksen tasa-arvo-ohjelman tavoitteena on valmistella vuoden 2008 valtion talousarvio uusien sukupuolinäkökulman huomioonottavien ohjeiden mukaan.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa todetaan, että selvityshenkilö kartoittaa, millä edellytyksillä työmarkkinaosapuolet ja valtio voisivat rakentaa koko työmarkkinakentän kattavan samapalkkaisuusohjelman. TANE piti tätä riittämättömänä ja esitti, että hal-

lituskaudella laaditaan samapalkkaisuutta edistävä ohjelma, jota ryhdytään toteuttamaan.

TANE painotti, että valtiotyönantaja ei saa asettaa miehiä naisia huonompaan asemaan työ- ja virkaehtosopimusten perhevapaasäädöksissä. Lisäksi tavoitteena on oltava adoptiovanhempien rinnastaminen biologisiin vanhempiin työ- ja virkaehtosopimusten perhevapaasäädöksissä.

Hallitusohjelmassa todetaan, että selvitetään valtakunnallisen väkivaltatyön koordinaatioyksikön perustamista. TANE korosti, että hallituskauden aikana on perustettava valtakunnallinen väkivaltatyön koordinaatioyksikkö ja varattava sille riittävät resurssit. Lisäksi TANE esitti, että hallituskauden aikana toteutetaan uusintatutkimus miesten naisiin kohdistamasta välivallasta, väkivallan yleisyydestä ja sen ilmenemismuodoista.

Segregaation purkamiseen liittyen TANE esitti, että selvitetään jo päiväkodista alkaen, onko koulujärjestelmässämme mekanismeja, jotka luovat ja ylläpitävät segregaatiota. Oppimateriaaleihin kiinnitetään erityistä huomiota. Huolehditaan, että oppilaitokset laativat sekä henkilöstöpolitiikkaa että opetustyötä koskevat tasa-arvosuunnitelmat edistämään sukupuolinäkökulman huomioinnista opetustyössä. Lisätään hankkeita, jotka kannustavat miehiä hakeutumaan naisvaltaisille aloille.

TANE korosti, että nais-, mies-, gender- ja tasa-arvotutkimustietoa tarvitaan jatkossa erityisen paljon tasa-arvosuunnittelun ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen tueksi. Muun muassa kaikki ministeriöt tarvitsevat tätä tietoa, jotta lakien ja talousarvioiden sukupuolivaikutusten arvioiminen olisi mahdollista. TANE esitti valtakunnallisen informaatio- ja dokumentaatiokeskuksen perustamista jonkin jo olemassa olevan yksikön yhteyteen, ja sen riittävää resursointia. TANE korosti, että myös naistutkimuksen asemaa on vahvistettava. Naistutkimus vakiinnutetaan oppiaineena, jolla on tutkinnonanto-oikeus ja että kaikki naistutkimuksen määräaikaiset professuurit vakinaistetaan.

TANE piti tärkeänä tasa-arvo- ja sukupuolittietoisien koulutuksen kehittämistä kaikilla koulutusaloilla varhaiskasvatuksesta yliopisto-opetukseen. Myös puolustusvoimissa ja siviilipalveluksessa on kehitettävä tasa-arvo- ja sukupuolittietoista koulutusta, jossa huomioidaan myös monikulttuurisuus. Rauhanturvaajien koulutuksessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota myös naisten ja tyttöjen ihmisoikeuskysymyksiin. TANE huomautti, että valmisteilla oleva lakiehdotus "Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan" toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 suositukset. Ne käsittävät mm. naisten määrän lisäämisen operaatioiden kaikilla tasoilla, naisten ja tyttöjen erityistarpeiden huomioimisen, naisjärjestöjen tukemisen ja konsultoinnin sekä tasa-arvonäkökulman huomioimisen henkilöstön koulutuksessa.

TANEn lausunto YK:n Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevasta yleissopimuksesta; Suomen kuudes määräaikaisraportti

Lausunnossaan tasa-arvoasiain neuvottelukunta esitti tasa-arvolain tarkentamista ja selkiyttämistä niin, että samanarvoisten töiden vertailu yli työehtosopimusrajojen toteutuu käytännössä. Lisäksi luottamusmiesten oikeutta saada palkkatietoja työpaikkatavalla on helpotettava ja kehitettävä työnarviointimenetelmiä. TANE korosti, että naisten ja miesten samapalkkaisuus on toteutettava julkisella sektorilla. Valtion ja kuntien tulee toimia suunnannäyttäjänä perusteettomien määräaikaisten työsuhteiden vähentämiseksi.

Työnantajille vanhemmuudesta aiheutuvat kustannukset on jaettava tasan naisten ja miesten työnantajien kesken. Yhteiskunnan vastuuta vanhemmuudesta aiheutuvista kustannuksista tulee lisätä.

Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaajärjestelmä tulee uudistaa uudeksi vanhempainvapaaksi, jonka kesto pidennetään 18 kuukauteen. Vapaa koostuisi kolmesta 6 kuukauden jaksosta, joista yksi on äidille, yksi isälle ja yksi jaettavissa vanhempien sopimalla tavalla. Vapaata voidaan pitää vähintään 2 kuukauden pituisina kausina siihen asti, kun lapsi täyttää kolme vuotta. Vanhempainvapaan kokonaisuudistuksessa tulee ottaa huomioon opiskelijoiden ja yrittäjien erityistarpeet. Vanhemmuuteen liitettävät oikeudet ja etuudet on ulotettava yhdenvertaisesti koskemaan myös yksinhuoltajia ja samaa sukupuolta olevien pariskuntien perheitä.

TANE korosti, että naisten urakehitystä on suunnitelmallisesti edistettävä julkisella ja yksityissektorilla. Toimenpiteistä ja kehityssuunnasta on raportoitava säännöllisesti. Myös sukupuolen mukaista johtajuustilastointia tulee kehittää. Valtio-omisteisten yritysten hallituksissa on jatkettava tasa-arvon edistämistä ja 40 prosentin tavoitteen seuranta on järjestettävä pysyvä pohjalle.

Opettajankoulutuksessa työskentelevät kouluttajat tulee perehdyttää sukupuolisensitiiviseen ja tasa-arvotietoiseen lähestymistapaan. Sukupuolten tasa-arvo ja ihmisoikeudet on sisällytettävä oleellisena osana opettajien koulutukseen ja täydennyskoulutukseen sekä opetussuunnitelmien perusteiden aihekokonaisuuksiin ja tätä varten on tuotettava oppimateriaalia. Sukupuolisensitiivisen työskentelytavan opettaminen tulee sisällyttää myös lastentarhanopettajien koulutukseen. Opinto-ohjaajien koulutukseen ja jatkokoulutukseen sisällytetään työmarkkinoiden tasa-arvokysymykset ja sukupuolisensitiivinen lähestymistapa.

Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen tulee ottaa opetusministeriössä omalla tunnusluvullaan olevaksi kriteeriksi päätettäessä kullekin koulutusorganisaatiolle myönnettävästä rahoituksesta. Koulutusorganisaatiot tulee sitouttaa konkreettisesti toteuttamaan laatimansa tasa-arvosuunnitelma. Koulutusta koskeviin asetuksiin tulee lisätä maininta siitä, että kaikessa opetuksessa on pyrittävä sukupuolisensitiivisyyteen ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen. Tasa-arvolakiin tulee myös sisällyttää vaa-

timus perusopetusta antavien oppilaitosten velvollisuudesta laatia tasa-arvosuunnitelma.

TANE korosti, että koko rikoslain pahoinpitely- ja seksuaalirikossäännöstö, erityisesti asianomistajarikokset, on tarkistettava sukupuolinäkökulmasta. Rikoslakiin tulee lisätä säännös pitkään jatkuneesta parisuhdeväkivallasta. Väkivallan vastainen työ tulee järjestää ministeriöissä pysyväle pohjalle. On perustettava valtakunnallinen väkivallan vastaisen työn koordinaatioyksikkö, jossa on naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista erityisosaamista. Myös opetustoimeen on varattava resursseja väkivallan ehkäisyyölle. TANE painotti, että sosiaalihuoltolakiin tulee lisätä kunnille velvoite järjestää naisiin kohdistuvan väkivallan uhreille ja tekijöille palveluja väkivaltakierteen katkaisemiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Turvakotipaikkoja tarvitaan lisää ja salainen turvakoti erityissuojaa tarvitseville ihmiskaupan ja prostituution uhreille tulee perustaa. Yleistä tietoisuutta seksin oston vaikutuksista on lisättävä. Lisäksi prostituutiosta irtautumista tulee tukea mm. kehittämällä moniammatillista ohjelmallista exit prostituutio -työtä.

Tasa-arvovaltuutetun toimistoon tulee perustaa erillinen tasa-arvon edistämisyksikkö ja taata sille riittävät henkilö- ja muut resurssit. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan sihteeristöön on perustettava suunnittelija-tiedottajan virka ja TANEn toimintamäärärahaan tulee tehdä tasokorotus. Kaikissa ministeriöissä sekä lääninhallituksissa on varattava riittävät resurssit sukupuolinäkökulman valtavirtaistamistyöhön. Valtakunnallinen tasa-arvon tietopalvelu tulee perustaa ja sille on osoitettava riittävät pysyvät resurssit. Lisäksi naisresurssikeskusten ohjelma tulee toteuttaa ja sille tulee turvata riittävät resurssit.

Transvestisuuden tautiluokittelu WHO ICD-10, F64.1 tulee poistaa sukupuolten tasa-arvon vastaisena. Sukupuolten tasa-arvon vastainen mainonta tulee kieltää lailla.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan yksi painopiste kaudella 2003 – 2007 oli sukupuolittietoisien budjetoinnin edistäminen. Budjettien ja talouspolitiikan sukupuolivaikutusten arvioinnin tavoitteena on tehdä näkyväksi taloudellisia voimavaroja kohdentavien päätösten toivottuja ja ei-toivottuja vaikutuksia naisiin ja miehiin sekä tyttöihin ja poikiin. Sukupuolittietoinen budjetointiprosessi edistää oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa, taloudellista tehokkuutta sekä hyvää hallintoa.

TANE järjesti vuoden 2004 kunnallisvaalien yhteydessä 28.9.2004 kunnallisvaalipaneelin *Kenen unelmia toteutetaan? Kunnat ja sukupuolten välinen tasa-arvo – valtuutetut edistämässä sukupuolittietoista budjetointia*. Kunnallisen tasa-arvon edistämisestä laadittiin esite, joka jaettiin kaikkiin kuntiin. Lisäksi TANEn internetsivuille laadittiin temaattiset sivut, jotka sisälsivät kunnille suunnattua tietoa sukupuolittietoisesta budjetoinnista. Kaikkiin kuntiin ja puolueisiin tiedotettiin sukupuolten tasa-arvon edistämisestä ja sukupuolittietoisesta budjetoinnista kunnissa. Kunnallisvaalien yhteydessä TANE ja Kuntaliitto järjestivät toimittajille taustatilaisuuden sukupuolittietoisesta budje-

toinnista. Lisäksi Tutkimus- ja kehittämisjaoston sihteeri Marjaana Jauhola kirjoitti aiheesta useita artikkeleita mm. Tasa-arvo-lehteen 3/2004 ja Kuntapantariin 5/2004.

Valtion talousarvioon liittyy useita kymmeniä budjettilakeja, joiden sukupuolivaikutusten arviointi on tärkeä osa talousarvion valmistelua. Nämä lait ohjaavat talousarviovarojen käyttöä. TANE järjesti 17.11.2005 *Onko sukupuolella merkitystä talousarviossa* -seminaarin yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, valtiovarain controller -toiminnon ja Kuntaliiton kanssa. Seminaari kokosi ensimmäisen kerran yhteen valtion ja kuntien talousarvioita valmistelevia tahoja, niistä päättäviä kansanedustajia ja kuntien luottamushenkilöitä pohtimaan sukupuolen merkitystä talousarvioprosesseissa.

Joensuussa maaliskuussa 2006 järjestetyn *Naisten täydet poliittiset oikeudet* -seminaarin yhteydessä tasa-arvoyksikkö ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta järjestivät työryhmän *Talousarviot julkisella sektorilla tasa-arvonäkökulmasta*. Työryhmässä esitettiin näkemyksiä, kokemuksia ja ideoita kuntien ja valtion budjettiprosesseihin sekä pohdittiin, mitä sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen ja sukupuolivaikutusten arviointi tarkoittavat. Työryhmälle esiteltiin hyvänä käytännön esimerkkinä Espoon kaupungin malli budjetin sukupuolivaikutusten arvioinnista. Työryhmässä todettiin, että sukupuolten tasa-arvon edistäminen ei voi olla irrallaan talousarviosta ja siihen liittyvästä päätöksenteosta. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen talousprosesseissa edellyttää tasa-arvo- ja talousosaamista ja kykyä arvioida päätösten vaikutuksia.

TANE keskittyi sukupuolitietoisen budjetoinnin edistämiseen myös osallistumalla sukupuolitietoista budjetointia koskevan oppimateriaalin tuottamiseen. Tutkimus- ja kehittämisjaoston sihteeri Marjaana Jauhola ja pääsihteeri Hannele Varsa toimivat asiantuntijoina laadittaessa UNIFEMin vuonna 2006 julkaisemaa *Hyvä budjetti – tasa-arvoisen talousarvion käsikirjaa*.

Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta, sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikkö, tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja Pohjois-Karjalan maakuntaliitto järjestivät juhlakonferenssin *Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta* 21. – 22.3.2006 Joensuussa. Konferenssi oli osa Eduskunta 100 vuotta - ja Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta -juhlintaa.

Juhlakonferenssissa käsiteltiin naisten ja miesten asemaa sekä tasa-arvotyön ajankohtaisia haasteita. Konferenssin työryhmissä käsiteltiin tasa-arvotyön ajankohtaisia aiheita ja niissä luotiin yhdessä alan asiantuntijoiden kanssa katsaus kunkin aihealueen ajankohtaiseen tilanteeseen sekä haettiin keskustelusta ja muiden kokemuksista virikkeitä omaan työhön. Työryhmissä luotiin kontakteja ja verkostoja oman alan toimijoiden kanssa. Tasa-arvoyksikkö ja TANE vastasivat työryhmästä, jossa tarkasteltiin talousarvioita julkisella sektorilla tasa-arvonäkökulmasta.

Juhlakonferenssin aamupäivän puheenvuorot valottivat tasa-arvon kehitystä sadan vuoden aikana. Iltapäivällä tunnetut toimijat pohtivat tasa-arvotyön haasteita tämän päivän maailmassa kansallisten ja kansainvälisten organisaatioiden näkökulmasta. Alustajina toimivat muun muassa kirjailija Kaari Utrio, Ruotsin hallituksen tasa-arvovoyksikön johtaja Marianne Laxén ja ministeri Elisabeth Rehn. Tasa-arvon vuosikymmenet -paneelikeskustelun puheenjohtajana toimi oikeuskansleri Paavo Nikula ja panelisteina oli kokeneita kansanedustajia eri puolueista ja eri vuosikymmeniltä.

TANE osallistui myös Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta -verkkosivuston kehittämiseen: www.aanioikeus.fi.

Naisjärjestöjen valtionavun vakinaistaminen

Eduskunnan työelämä ja tasa-arvovaliokunta pyysi tasa-arvoasiain neuvottelukunnalta asiantuntijakuulemista miehet ja tasa-arvo -näkökulmasta hallituksen esitykseen laiksi eräiden naisjärjestöjen valtionavusta. 3.5.2007 pidetyssä kuulemisessa TANE kannatti naisjärjestöjen valtionavun vakinaistamista ja piti ehdotusta tervetulleena myös miehet ja tasa-arvo -näkökulmasta tarkasteltuna. Miesten ja naisten edut eivät ole vastakkaisia ja monet tasa-arvon naiskysymykset koskettavat myös miehiä. Lisäksi miehet eivät ole yhtenäinen ryhmä, joilla olisi keskenään samanlaiset elintavat, mieltymykset tai elämänhaasteet.

Ilman naisjärjestöjen aloittamaa sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistyötä tasa-arvon miesteemat eivät olisi ajankohtaisia eivätkä relevantteja. On kaikkien etu, ettei yhteiskuntaa tarkastella sukupuolineutraalisti, sillä yhteiskunta ei ole sukupuolineutraali. Sekä nais- että miessukupuolella on erityisiä haasteita ja tietoisuus sosiaalisista sudenkuopista tai lasikatoista on tärkeää, jotta ihmisiä ei aseteta tosiasiallisesti eriarvoiseen asemaan sukupuolen perusteella. Naisjärjestöjen aloittamasta toiminnasta kehittyneen nais- ja miestutkimuksen myötä myös mies osataan nykyisessä yhteiskunnallisessa keskustelussa nähdä sukupuolena. Tällöin voidaan kehittää herkkyyttä havaita miesten elämään heidän sukupuolensa perusteella liittyviä erityispiirteitä ja moniin miesten hyvinvointia koskeviin kysymyksiin voidaan löytää uusia, nykyistä tehokkaampia ratkaisuja. TANE piti tärkeänä, että käsiteltävänä olevaan valtionapuun tehdään selkeä tasokorotus.

Tutkimus tasa-arvokiintiöistä

TANE julkaisi vuonna 2005 Eeva Raevaaran väitöskirjan *Tasa-arvo ja muutoksen rajat. Sukupuolten tasa-arvo poliittisena ongelmana Ranskan parité- ja Suomen kiintiökeskusteluissa*. Raevaara tutki väitöskirjassaan naisten ja miesten poliittisesta edustuksesta käytyjä keskusteluja Suomessa ja Ranskassa. Tarkastelussa olivat Suomen eduskunnan kiintiökeskustelu vuosina 1994 – 1995 ja Ranskan parlamentissa vuonna 2000 käyty keskustelu tasa-arvosta vaalien ehdokasasettelussa eli niin sanotusta parité-laista. Keskustelut johtivat lainmuutoksiin, joissa määriteltiin tarkat määrälliset rajat

sukupuolten edustukselle valtion ja kuntien valmistelemissa elimissä Suomessa ja eri vaalien ehdokaslistoilla Ranskassa. Molemmissa maissa tasa-arvosta tuli kansallinen projekti ja sukupuolten tasa-arvo yhdistettiin laajempiin yhteiskunnallisiin tavoitteisiin ja edistysajatteluun. Ranskassa tasa-arvo liitettiin demokratian kehittämiseen. Suomessa naisten osallistumista päätöksentekoon ja yhteiskunnan palvelukseen pidettiin tärkeänä siksi, että naisten asiantuntemuksesta ja koulutuksesta katsottiin olevan hyötyä yhteiskunnan kehittämisessä. Sekä Suomessa että Ranskassa naisten poliittisella vaikuttamisella ja yhteistyöllä oli ratkaiseva merkitys kiintiölain voimaantuloon.

Tasa-arvokysely kansanedustajille

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta lähetti eduskuntavaalien alla joulukuussa 2006 kansanedustajille kyselyn sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä kysymyksistä. Kyselyn tulokset julkaistiin Tasa-arvo-lehden vaalimerossa 1/2007. Kyselyyn vastasi lähes puolet kansanedustajista.

72 prosenttia kyselyyn vastanneista kansanedustajista uskoi sukupuolten tasa-arvon lisääntyvän seuraavan kymmenen vuoden aikana. Kyselyyn vastanneista kansanedustajista 57 prosenttia arvioi miesten aseman Suomessa olevan keskimäärin hiukan parempi kuin naisten, 20 prosentin mielestä miesten asema Suomessa on keskimäärin selvästi parempi kuin naisten. 48 prosenttia vastanneista kansanedustajista on täysin samaa mieltä ja 28 prosenttia jokseenkin samaa mieltä siitä, että naisten aktiivisempi tulo mukaan politiikkaan on tarpeen poliittisen asiantuntemuksen monipuolistamiseksi. 94 prosenttia kyselyyn vastanneista kansanedustajista on täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä, että olisi hyvä, että isät käyttäisivät nykyistä enemmän isyysvapaita. Samanarvoisten töiden vertailu yli työehtosopimusrajojen sai myös vahvaa kannatusta yli puoluerajojen.

Seuraavan eduskuntakauden tärkeimmiksi tasa-arvokysymyksiksi kansanedustajat nostivat samapalkkaisuuden edistämisen ja vanhempainkustannusten tasaamisen. Kolmannen sijan jakoivat pätkätoiden vähentäminen, naisvaltaisten alojen palkkauksen parantaminen ja lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen.

Sukupuoli ja valta -seminaari

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja tasa-arvokeskus järjestivät 29.5.2007 Tieteiden talolla Sukupuoli ja valta -seminaarin. Seminaarissa oli puhujina huippuasiantuntijoita Suomesta ja Ruotsista, jotka esittelivät sukupuoli ja valta -tematiikan ajankohtaista tutkimusta ja käsitteitä. Tilaisuuteen osallistui hallinnon, politiikan ja järjestöjen tasa-arvotoimijoita ja tutkijoita. Seminaarilla haluttiin juhlistaa tasa-arvoneuvos Leila Méllartin lähes neljän vuosikymmenen mittaista työtä suomalaisen tasa-arvon edistäjänä.

Työ, perhe ja tasa-arvo

TANEn kannanotto sukupuolten välisen tasa-arvon huomioimisesta osa-aikatyöntekijöiden vuosilomakysymyksessä

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta järjesti kuulemisen hallituksen tasa-arvon toimintaohjelmasta 3.12.2003. Tilaisuudessa nousi esiin osa-aikaisten työntekijöiden asema vuosilomakysymyksen yhteydessä. Työministeriön Vuosilomakomitealle osoittamassaan kannanotossa TANE halusi kiinnittää komitean huomion siihen, että osa-aikatyöntekijöistä valtaosa on naisia. Vuosilomien kertymisperusteet ja vuosilomapalkan määräytymisperusteet saattavat asettaa osa-aikaiset ja kokoaikaiset työntekijät perusteettomasti eriarvoiseen asemaan ja johtaa näin välilliseen syrjintään.

TANE korosti, että hallitusohjelman mukaan on lainsäädäntöä uudistettaessa otettava sukupuolinäkökulma huomioon ja suoritettava sukupuolivaikutusten arviointi. TANE painotti, että osa-aikaisten vuosilomien osalta on erityiset syyt suorittaa sukupuolivaikutusten arviointi.

TANEn lausunto raportista "Työvoiman rekrytointimahdollisuudet EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta"

Lausunnossaan TANE korosti, että rekrytointimahdollisuuksien tarkasteleminen sukupuolinäkökulmasta edellyttää, että kaikki tilastot kerätään sukupuolen mukaan eriteltynä. Näin tiedot ovat saatavilla erikseen naisten ja miesten osalta.

TANE totesi, että ulkomaalaisten työntekijöiden rekrytointia tulee valvoa. Raportissa esitetään, että työministeriö selvittää yhteistyössä muiden asianomaisten ministeriöiden kanssa, onko mahdollista sopia myös yksityisten työnvälitys- ja rekrytointiyritysten valvonnasta. Ruotsissa on viime aikoina keskusteltu paljon maassa usein vieläpä täysin virallisten työmarkkinoiden ulkopuolella työskentelevistä kotiapulaisista. Tähän asiaan tulee myös Suomessa kiinnittää huomiota. Yksi globaalin maailmantalouden seurauksia on kotiapulaisiksi kauaksikin kotimaastaan lähtevät/lähetettävät naiset, joiden oma perhe ja lapset saattavat jäädä lähtömaahan. TANE totesi, että äärimmillään väärin lupauksin toiseen maahan lähtevät saattavat joutua ihmiskaupan kohteeksi seksiteollisuuteen.

Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen yhteiskunnallisella tasolla on tärkeä maahanmuuttoon vaikuttava tekijä perheellisillä muuttajilla. Perheenjäsenten asema, mm.

puolison mahdollisuus saada työlupa, onkin nostettu raportissa esiin. Puolison koulutustaustan ja työkokemuksen selvittämiseen tulee kiinnittää jatkossa enemmän huomiota ja ohjata tarvittaessa täydennys- ja jatkokoulutukseen. TANE painotti, että mahdollisuuksia näyttötutkintojen suorittamiseen ja tutkintojen tunnustamiseen tulee parantaa, sillä pitkällekin koulutettuja naisia on ohjattu siivous- ja hoitoalan perustöihin. Työpaikoilla voidaan myös vaikuttaa perheellisen maahanmuuttajan mahdollisuuksiin työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa.

Myös kotona lapsia hoitaville puolisoille, käytännössä useimmiten naisille, tulee mahdollistaa orientoiva koulutus ja kielikoulutus. Lisäksi tarvitaan perustietoja suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen toimintatavoista, jotta maahanmuuttajalla olisi mahdollisuus viihtyä ja toimia tasavertaisena kansalaisena suomalaisessa yhteiskunnassa. Kotona olevan puolison kielikoulutus saattaa olla jopa ratkaiseva tekijä harkittaessa maahanjäämistä. Lastenhoito- ja terveystalvelujen toimivuus on keskeinen tekijä. Esimerkiksi orientoivan ja kielikoulutuksen ajaksi on tarvittaessa järjestettävä lastenhoito. Tulkkien koulutuksessa tulee kiinnittää huomiota myös sosiaali- ja terveyssanastoon sekä vaikeiden asioiden käsittelyyn. Esimerkiksi perheväkivaltatilanteet ovat suurta ammattitaitoa sekä palvelujärjestelmältä että tulkeilta vaativia tilanteita.

TANE piti ensiarvoisen tärkeänä maahanmuuttopolitiikan sukupuolivaikutusten arviointia. Arviointi mahdollistaisi toimenpiteiden kohdentamisen siten, että ne huomioisivat käytännön vaikutukset naisten ja miesten tasa-arvoon.

TANEn lausunto epätyypillisiä työsuhteita koskevasta valtioneuvoston tarkastajien kertomuksesta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korosti lausunnossaan, että epätyypillisiä työsuhteita tarkasteltaessa on tärkeää korostaa sukupuolinäkökulmaa, koska epätyypillisissä työsuhteissa on naisten ja miesten välillä osin suuriakin eroja. Lisäksi TANE toi lausunnossaan esiin epätyypillisten työsuhteiden jakaantumisen iän ja koulutustason mukaan ja epätyypillisten työsuhteiden vaikutuksia naisten ja miesten elämään.

TANE piti tärkeänä lyhyiden työsuhteiden pidemmän aikavälin työllisyysvaikutusten selvittämistä. Määräaikaiset työsuhteet jakautuvat eri tavoin työnantajasektorin, alan ja sukupuolen mukaan. Naisvaltaisilla opetus-, hoito- ja sosiaalialalla työskentelee noin kolmasosa Suomen palkkatyössä käyvistä naisista. Määräaikaiset työsuhteet ovat yleisimpiä valtiolla ja kunnissa. Julkisella sektorilla kysymys ei aina ole kausivaihteluiden kaltaisista työvoiman tarpeiden vaihteluista. On kuitenkin syytä huomata, että erilaiset vapaajärjestelyt, mm. vanhempainvapaat, vuorotteluvapaat ja tukityön muodot ovat julkisella sektorilla olleet yleisemmin käytössä kuin yksityisellä puolella. Vanhempainvapaiden sijaisuudet ja työvoimapoliittisten toimenpiteiden kautta työllistetyt katavat koko työmarkkinoilla noin kolmasosan määräaikaisista työsuhteista eli yli kaksi kolmasosaa on muista syistä syntyneitä määräaikaisia työsuhteita.

TANE korosti, että määräaikaisia työsuhteita tarkasteltaessa on syytä kiinnittää huomiota myös ikäjakaumaan ja koulutustasoon. Yleisimpiä määräaikaiset työsuhteet ovat nuorilla, naisilla useammin kuin miehillä. Kuitenkin 30 – 40-vuotiaiden naisten osuus on kasvanut suhteellisesti eniten määräaikaisissa työsuhteissa. Etenkin korkeasti koulutetuilla naisilla määräaikaiset työsuhteet ovat lisääntyneet viime vuosina. Vuonna 2001 korkeakoulututkimuksen suorittaneista naisista 18 prosenttia ja miehistä 9 prosenttia toimi määräaikaisissa tehtävissä. Akavan jäsentutkimuksen mukaan alle 30-vuotiaista naisista määräaikaisia vuonna 2002 oli lähes puolet (47 %) ja samanikäisistä miehistä joka viides. Koulutus ei ole yhtä kannattava ja varmuutta tuova investointi naisille kuin miehille. TANE painotti, että työntekijän kannalta on olennaista, onko työsuhteen määräaikaisuus oma valinta vai ei. Vastentahtoisiin määräaikaisiin työsuhteisiin liittyy useita ongelmia. Jatkuvat määräaikaiset työsuhteet tuovat epävarmuutta ihmisen elämään: tulevaisuutta on vaikea suunnitella, koska talous on epävarmalla pohjalla. Määräaikaisten työsuhteiden yleisyys etenkin nuorilla naisilla saattaa vähentää syntyvyyttä ja sitä kautta vaarantaa työvoiman saannin pitkällä aikavälillä.

Vaikka esiin on nostettu tuleva työvoimapula suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle, määräaikaisessa työsuhteessa olevat henkilöt eivät välttämättä pääse silloinkaan vakinaistamaan työsuhdettaan, vaan nuoria vastavalmistuneita saatetaan priorisoida. Tällaisen määräaikaisuusloukun kehittymiseen on kiinnitettävä huomiota. TANE huomautti, että Suomessa vastentahtoista määräaikaistyötä tekevien osuus on toiseksi korkein EU:ssa heti Espanjan jälkeen. Kielteinen suhtautuminen määräaikaisiin työsuhteisiin lisääntyy iän ja perheellisyyden myötä.

Pätkät(y)ön tulevaisuus? -seminaari

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja Helsingin yliopiston tasa-arvotoimikunta ja ura- ja rekrytointipalvelut järjestivät yhdessä Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan kanssa 5.6.2006 seminaarin *Pätkät(y)ön tulevaisuus?*. Valtiolla ja kunnilla on runsaasti päätkätöitä, jotka tutkimusten mukaan kohdistuvat erityisesti koulutettuihin 25 – 45-vuotiaisiin naisiin. Ylipäätään määräaikainen työ kohdistuu tutkimusten mukaan erityisesti nuoriin sekä synnytysikäisiin ja koulutettuihin 25 – 44-vuotiaisiin naisiin. Määräaikaista työtä koskevat tutkimukset ovat vuonna 2005 todenneet, että naisten on vaikea aloittaa pysyvää työuraa Suomessa. Korkeakoulutus ei enää takaa vakinaista työtä naisille. Pätkätyöt ovat tyypillisimpiä sosiaali-, terveys- ja opetuslalla. Seminaarissa TANE vaati konkreettisia päätöksiä pätkätöiden vähentämiseksi. TANE esitti, että asetetaan korkean tason toimikunta selvittämään keinoja, joilla voidaan vähentää päätkätöitä.

TANE korosti, että perusteettomien määräaikaisten työsuhteiden yleisyyttä ja työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollisuuksia on tarkasteltava naisten ja miesten välisen tasa-arvon kysymyksenä. Nykyjärjestelmä ja työmarkkinoiden rakenteet tuottavat eriarvoisia mahdollisuuksia naisille ja miehille menestyä työelämässä ja toteuttaa vanhemmuuttaan. TANE korosti, että päätkätöitä voitaisiin heti vähentää esimerkiksi vakinaistamalla terveydenhuollossa, päiväkodeissa ja vanhustenhoidon alalla sijaisina

toimivat henkilöt. Hyviä kokemuksia on saatu jo esimerkiksi Helsingin ja Forssan kaupunkien toiminnasta.

Vaatimusten ristipaineessa – nuoret koulutetut naiset ja kilpailuyhteiskunta

Pätkät(y)ön tulevaisuus? -seminaarissa julkistettiin TANE-julkaisuja sarjassa ilmestynyt Maija Fastin teos *Vaatimusten ristipaineessa. Nuoret koulutetut naiset ja kilpailuyhteiskunta*. Teoksessa tarkastellaan nuorten, koulutettujen, työelämään siirtyvien naisten paikkaa kilpailuyhteiskunnassa. Tutkimuksessa todetaan, että nuoriin naisiin kohdistuu yhteiskunnan mutta myös heidän itsensä taholta voimakkaita normatiivisia odotuksia. Sukupuolijärjestelmä sekä työelämän sukupuolistavat käytännöt ja rakenteet ylläpitävät näitä odotuksia. Tutkimus paljastaa, että nuoret koulutetut naiset siirtävät lasten hankkimista epävarmojen työmarkkinoiden vuoksi. Työelämän syrjivien, sukupuolistavien käytäntöjen ja rakenteiden purkaminen mahdollistaisi sekä naisille että miehille yhtäläiset mahdollisuudet pysyvään työhön ja perheen perustamiseen.

Isyyden kirjo -seminaari

Isyyteen liittyviä kysymyksiä pohdittiin tasa-arvoasiain neuvottelukunnan järjestämässä Isyyden kirjo -seminaarissa 14.6.2005. Seminaari kokosi yhteen isyydestä kiinnostuneita tutkijoita, järjestöjä, neuvolatyöntekijöitä sekä poliitikkoja ympäri Suomen. Paikalla oli myös aiheesta kiinnostuneita isiä lapsineen. Seminaari sai tukea eduskunnan puhemies Paavo Lipposelta ja tasa-arvoministeri Sinikka Mönkäreeltä, jotka halusivat haastaa mieskansanedustajat ja isyyteen liittyvistä aiheista päätöksiä tekevät tahot keskustelemaan ajankohtaisista isyyskysymyksistä.

Tilaisuudella haluttiin kannustaa erityisesti miehiä keskustelemaan isyydestä ja jakamaan kokemuksia ajankohtaisista aiheista, kuten isyysvapaiden käytöstä, vanhemmuuden kustannusten jakamisesta ja isyyden arvostuksesta ylipäätään. Isyyttä tarkasteltiin eri näkökulmista: tutkija Ralf Sund kertoi yksinhuoltajaisän arjen kokemuksista ja tarkasteli huoltajuuskysymyksiä isän näkökulmasta, homomiesten isyyskokemuksia valotti tutkija Juha Jämsä. Monikulttuurisen näkökulman isyyteen toi Icehearts-urheiluseuran valmentaja Abdoulie Kujabi, joka vertaili maahanmuuttajaisän ja kantasuo-malaisten isien asenteita isyyteen ja vanhemmuuteen. Tilaisuuden juonsi isyystutkija Jouko Huttunen.

Kerrottu isyys – kahden sukupolven miesten isyyskertomuksia

Isyyden kirjo -seminaarissa 14.6.2005 julkaistiin Ilana Aallon teos *Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyyskertomuksia*. Teos pohjautuu Aallon pro gradu -tutkielmaan. Aalto tarkastelee 1930- ja 1960-luvulla syntyneiden miesten omia kertomuksia isyydestä. Aineisto koostuu kahdestakymmenestä kahdesta Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kansanrunousarkiston kirjoituskilpailuun *Isää etsimässä* vuonna 1999 osallistuneesta kertomuksesta. Kirja sisältää niin herkkiä ja yksityisiä ajatuksia ja tunteita kuin tapahtumien ja muistojen kuvauksia. Esille nousee myös miesten sanattomuus aiheen edessä. Vertaillessaan 1930-luvulla ja 1960-luvulla syntyneiden miesten kertomuksia Aalto havaitsi merkittävän eron: vanhemmat miehet kirjoittavat liiasta työnteosta johtuvasta jatkuvasta huonosta omastatunnosta ja pohtivat elättäjän vastuutaan, kun taas 1960-luvulla syntyneet miehet pohtivat suhdetta omaan isäänsä ja korostavat oman läsnäolonsa tärkeyttä perheessä – itseään vastakohtana omalle isälleen. Leikkivän isän teema toistuu molempien sukupolvien puheessa ja yhdistää eri sukupolvien miehiä. Aallon tutkimus osoittaa, että miesten kertomukset ovat muutoksessa, mutta toisaalta niissä säilyy mukana hitaammin muuttuvia elementtejä.

TANEn kannanotto aktiivisen isyyden ja tasapuolisemman hoivavastuun edistämiseksi

TANE kiinnitti 10.1.2006 antamassaan kannanotossa huomiota aktiivista isyyden toteuttamista ja tasapuolisemman hoivavastuun jakautumista estäviin sukupuolittuneisiin säädöksiin ja käytäntöihin. Lainsäädäntö tai viranomaiskäytännöt eivät saa olla aktiivisen isyyden toteuttamisen esteenä. Ne eivät myöskään saa muodostaa estettä naisten tasa-arvoiseen osallistumiseen työelämään ja ammatissa etenemiseen. TANE totesi hoivavastuun tasapuolisemman jakautumisen hyödyttävän lapsia, vanhempia ja koko yhteiskuntaa.

TANE vaati pikaisesti toteutettavaksi etävanhemman oikeuden tilapäiseen hoitovapaaseen. Tilapäinen hoitovapaa on saatava palkalliseksi kaikille aloille työehtosopimuksesta riippumatta. Lisäksi sairaan lapsen hoito-oikeus tulisi ulottaa isovanhempiin. Lapsestaan erillään asuvalle vanhemmalle on taattava oikeus myös muihin perhevapaisiin kuten isyysvapaaseen ja vanhempainvapaaseen, mikäli vanhemmat haluavat jakaa hoivavastuun, vaikka eivät asu yhdessä.

TANE esitti kaikille aloille palkallista äitiys- ja isyysvapaata sekä 3 – 4 päivän palkallista tilapäistä hoitovapaata. Lisäksi vanhempainvapaata tulisi pidentää 2,5 kuukaudella ja tämä pidentäminen kohdennettaisiin isille. Isäkiintiöllä autettaisiin isän ja lapsen välisen vuorovaikutuksen ja keskinäisen kiintymyksen kehittymistä, kun isä olisi päävastuullisena lapsen hoidosta kolmen kuukauden ajan. Yksinhuoltajaisien ja -äitien perheille taattaisiin vastaava oikeus, vaikka toista vanhempaa ei ole jakamassa vanhempainvapaata. Lisäksi TANE korosti kannanotossaan, että vanhemmuuteen liitettävät oikeudet

ja etuudet tulee yhdenvertaisesti ulottaa koskemaan myös samaa sukupuolta olevien pariskuntien perheitä.

Kannanotossa vaadittiin isille suunnatun bonusvapaan joustavuuden lisäämistä nykyisestä. Tällöin se sopisi paremmin useammille perheille, pidentäisi lasten kotihoitoaika ja tukisi sitä, että isä on yksin päävastuussa lasten hoidosta bonuskuukauden ajan tai pidempäänkin. TANE pureutui kannanotossaan neuvoloiden ja sosiaalitoimen käytäntöihin, joihin toivottiin aktiivista isyyttä tukevia muotoja ja sukupuolisensitiivistä lähestymistapaa.

Perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvausten kehittämistä selvittävä työryhmä

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 18.10.2005 korkean tason työryhmän selvittämään, miten perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvauksia tulisi kehittää. Lisäksi työryhmä selvitti, miten molempien vanhempien, erityisesti isien, osallistumista lasten hoitoon voitaisiin kehittää. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan puheenjohtaja, eduskunnan 1. varapuhemies Sirkka-Liisa Anttila toimi työryhmän jäsenenä.

Vanhempainvapaakuuleminen 11.10.2006 eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Miehet ja tasa-arvo -näkökulmasta tarkasteltuna vanhempainpäivärahaudistus osoitautui haasteelliseksi. Vanhempainpäiväraha korotukset olivat sukupuolen perusteella erilaiset naisille ja miehille. Myös äidille suunnattu 105 päivän äitiysvapaa kuuluu 263 arkipäivän mittaiseen vanhempainpäiväraha kateeseen. Hallituksen ehdotuksessa esitettiin äideille suunnattavan vanhempainpäivärahaosuuden korottamista 90 prosenttiin 56 ensimmäisen päivän osalta. Isille esitettiin korvattavaksi 80 prosenttia 50 ensimmäisen vanhempainvapaapäivän osalta. Äideille suunnattu korotus olisi ollut siten suurempi sekä prosentuaalisesti (äidit 90 %, isät 80 %) että maksettavien päivien osalta (äidit 56 pv, isät 50 pv).

Valiokunnan kuultavana ollut Mies- ja mediajaoston sihteeri kiinnitti myös huomiota siihen puutteeseen hallituksen esityksessä, että se ei ota huomioon mahdollisuutta, että lapsi ei asu äitinsä kanssa. Isän oikeus isyysrahaan on sidottu äidin kanssa asumiseen, eikä lapsen kanssa asumiseen. Tällöin lapsen kanssa elävä isä, joka ei asu äidin kanssa, ei ole oikeutettu isyysrahaan.

Vanhempainvapaajärjestelmän kokonaisuudistus

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esitti hallitusohjelmataivoitteissaan vanhempainvapaajärjestelmän kokonaisuudistusta. Nykyinen vanhempainvapaajärjestelmä on vaikeasti hahmotettava järjestelmä.

Neuvottelukunta esitti, että äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaajärjestelmä uudistetaan uudeksi vanhempainvapaaksi, jonka kesto pidennetään 18 kuukauteen. Vapaa koostuisi kolmesta 6 kuukauden jaksosta, joista yksi olisi äidille, yksi isälle ja yksi jaettavissa vanhempien sopimalla tavalla. Vapaata voitaisiin pitää vähintään 2 kuukauden pituisina kausina siihen asti, kun lapsi täyttää kolme vuotta. Isyysvapaata voitaisiin lisäksi pitää 6 – 18 päivää lapsen syntymän yhteydessä. Vanhempain- ja isyysvapaan ajalta maksettaisiin vanhempainrahaa, joka olisi 80 prosenttia aiemmista ansiotuloista.

Vanhempainvapaakauden pidentäminen on pienten lasten vanhempien eniten kannattama perhevapaiden uudistus. Uudistus takaisi äideille vähintään nykyisin voimassa olevan äitiys- ja vanhempainvapaan pituisen vapaajakson (6 + 3 = 9 kk), jos vanhemmat päättävät puolittaa jaettavissa olevan vapaakauden. Vanhempien niin halutessa äidin vapaa voi olla myös selvästi nykyistä pidempi (6 + 6 = 12 kk), jos äiti käyttää jaettavissa olevan kauden kokonaan.

Isälle puolestaan tulisi mahdollisuus pitää nykyistä pidempi vapaa. Hän voisi kuitenkin valita myös vain lyhyemmän vanhempainvapaakauden, kuten nykyisinkin, tai vain isyysvapaan pitämisen. Lapselle uudistus puolestaan takaisi kotihoidon vähintään vuoden ikäiseksi.

Kokemus isien vapaiden pidosta Suomessa ja muissa pohjoismaissa viittaa siihen, että isät käyttävät yleisimmin niitä vapaita, jotka on nimenomaan nimetty isille. Lisäksi isät käyttävät vapaita silloin, jos perhe ne muuten menettäisi. Uudistus siis kannustaisi isiä käyttämään nykytilannetta selvästi pidempää 6 kuukauden vapaajaksoa. Isän puolen vuoden itsenäinen hoitajakso toimisi vankkana perustana isän ja lapsen suhteen rakentumiselle.

Uudistuksen myötä naisten ja miesten asema vanhempina työmarkkinoilla tasoittuisi. Lapsiperheiden taloudellinen tilanne kohentuisi, kun vanhemmat voisivat hoitaa lasta ansiosidonnaisen vanhempainrahan turvin kotihoidon tuen sijaan. Hoitovapaan ja kotihoidon tuen käyttö todennäköisesti vähenisi, kun lapsi voitaisiin hoitaa kotona 1,5-vuotiaaksi jo vanhempainvapaalla.

Vanhempainvapaauudistus tulisi toteuttaa siten, että yksinhuoltajaisien ja -äitien perheissä olisi vastaava oikeus, vaikka toista vanhempaa ei olisikaan jakamassa vanhempainvapaata. Vanhemmuuteen liitettävät oikeudet ja etuudet tulee neuvottelukunnan kannan mukaan ulottaa yhdenvertaisesti koskemaan myös samaa sukupuolta olevien pariskuntien perheitä.

Väkivalta

TANEn lausunto sosiaali- ja terveysministeriön ehdotuksesta kansalliseksi toimintaohjelmaksi vuosille 2004 – 2007 naisiin kohdistuvan ja perheissä tapahtuvan väkivallan sekä prostituution ja ihmiskaupan ehkäisemiseksi

Lausunnossaan tasa-arvoasian neuvottelukunta piti hyvänä, että sosiaali- ja terveysministeriön perhe- ja sosiaaliosasto on laatinut konkreettisen ehdotuksen kansalliseksi toimintaohjelmaksi vuosille 2004 – 2007 naisiin kohdistuvan ja perheissä tapahtuvan väkivallan sekä prostituution ja ihmiskaupan ehkäisemiseksi. Ehdotuksessa oli myös selkeästi kirjattu vastuutahot. TANE painotti, että toteuttamiseen tarvittavat resurssit tulee laskea ja varata kunkin vastuutahon seuraavien vuosien kehyksiin. TANE piti erityisen tärkeänä ehdotuksessa esitettyjen väkivaltatyön alueellisten kehittämiskoordinaattoreiden palkkaamista sekä poikkihallinnollisen seurantaryhmän asettamista.

Ehdotuksessa kansalliseksi väkivaltaohjelmaksi lähisuhdeväkivalta on määritelty siten, että sen piiriin kuuluvat myös työtoverit, esimies, ystävä tai naapuri. TANE esitti, että lähisuhdeväkivalta määritellään siten, että väkivallan tekijöiksi rajataan nykyinen tai entinen puoliso, (aikuinen) lapsi, isä, äiti, isäpuoli, äitipuoli, sisko, veli, rakastaja, seurustelukumppani tai omaishoitaja. TANE esitti, että toimintaohjelmassa käytettäisiin Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman määritelmiä. Lisäksi TANE huomautti, että työpaikkaväkivaltaa ja sukupuolista häirintää ja ahdistelua tulee myös käsitellä mahdollisesti erillisessä ohjelmassa. TANE myös esitti, että toimintaohjelmassa käytettäisiin ilmaisua väkivaltaa harjoittava/harjoittanut mies/henkilö sen sijaan, että käytetään ilmaisua väkivaltainen mies/henkilö. Ilmaisua määrittää kyseisen miehen/henkilön pysyväksi *ominaisuudeksi* väkivaltaisuuden, jolloin väkivaltaa harjoittanut mies/henkilö vapautetaan vastuusta omista teoistaan. Tällöin teon selityksenä voidaan käyttää väkivaltaisuutta eikä sitä, että henkilö valitsi tiettyä hetkenä väkivallan harjoittamisen.

TANE esitti, että ehdotuksen prostituutiota ja ihmiskauppaa käsittelevää osuutta syvennetään hyödyntämällä selvityshenkilö Sami Mahkosen sosiaali- ja terveysministeriölle laatimaa raporttia (STM 2003:28) sekä muissa Pohjoismaissa laadittuja ihmiskaupan vastaisia toimintaohjelmia ja muuta kansainvälistä viranomaisyhteistyötä. TANE huomautti, että toimintaohjelmaa tulee tarkentaa, kun prostituutiota ja ihmiskauppaa koskevat uudet lait ovat valmistuneet. Toimintaohjelmassa olisi hyvä myös huomioida vireillä oleva hallituksen esitys perheen sisäisestä lähestymiskiellosta (HE 144/2003) ja sen edellyttämät lisätarpeet ja -resurssit.

Lausunnossaan TANE esitti valtakunnallisen väkivaltatyön koordinaatioyksikön perustamista. Sen tehtävänä olisi koordinoita moniammatillista yhteistyötä ministeriöiden ja alueiden välillä. Yksikkö koordinoisi alan monialaista koulutusta ylläpitämällä mm. kouluttajapankkia. Yksikkö vastaisi valtakunnallisesti myös prostituutioon ja ihmiskauppaan liittyvistä kysymyksistä. TANE totesi, että neuvottelukunnan väkivalta-jaosto on jo 1990-luvun alussa esittänyt Väkivalta-instituutin perustamista.

Lausunnossa TANE totesi myöntäneensä vuonna 1999 naisiin kohdistuvan väkivallan internetsivujen kehittämiseen 70 000 mk. Stakesin naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojektin päätyttyä vuoden 2002 lopussa sivuja ei ole päivitetty. Sivuille tulisi saada ajankohtaisen perustiedon lisäksi myös uusin tieto sekä linkit väkivaltatyön uusin toimijoihin. TANE esitti, että ehdotukseen lisätään www.vakivalta.net -sivuston ylläpito.

TANE ehdotti, että kansallisesta toimintaohjelmasta järjestetään kuulemistilaisuus, johon kutsutaan kaikki vastuutahot ja sidosryhmät. Näin toimintaohjelman jatkotyöstämiseen saataisiin mahdollisimman laaja asiaintuntemus käyttöön, ohjelmasta leviäisi tietoa ja vastuutahot olisivat muovaamassa kokonaisuutta.

TANEn lausunto oikeusministeriölle kansallisesta ohjelmasta väkivallan vähentämiseksi

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kritisoi mietinnön rajoittumista käsittelemään pelkäämään vakavaa väkivaltaa. On kyseenalaista, miten esimerkiksi naisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteet pystytään tällaisella rajauksella ottamaan kansallisessa ohjelmassa huomioon.

Ohjelmassa käsiteltiin väkivaltaa pitkälti uhrin ja tekijän vuorovaikutuksen kautta, jolloin ilmeni syyllistämistä ja vastuun siirtoa uhrille. TANE korosti vastuun olevan yksin tekijällä, eikä väkivaltaista käytöstä voi selittää turhautumisella, päihtymyksellä tai muulla tekijän ulkoisella seikalla.

TANE kritisoi voimakkaasti mietinnössä esitettyä tapaa leimata naisiin kohdistuva väkivalta alemman sosiaaliluokan ryypiskelyväkivallaksi. TANE korosti, että naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ei voida kytkeä kuuluvaksi tiettyyn yhteiskuntaluokkaan tai alkoholin käyttöön.

TANE vaati viranomaisilta johdonmukaista puuttumista lähisuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan. Poliisin tulee systemaattisesti tutkia tällaiset tapaukset ja antaa syyttäjän arvioida pahoinpitelyn aste. Lisäksi sovittelua ei tule käyttää tilanteissa, joissa tekijä ja uhri eivät ole tasavertaisia keskenään, kuten yleensä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa on tilanne.

Moniammatillista viranomaisyhteistyötä on kehitettävä ja poliisien, sairaalahenkilökunnan sekä sosiaaliviranomaisten on saatava ammatillisessa koulutuksessaan selkeät

toimintaohjeet naisiin kohdistuvan väkivallan ja seksuaalisen väkivallan kohtaamiseksi. Yleistä ilmoituskynnystä on pystyttävä laskemaan. Riskitilanteita voitaisiin ennakoida perehtymällä naisiin kohdistuvan väkivallan dynamiikkaan. Myös paikallisten väkivallan ehkäisyprojektien tuloksia tulee hyödyntää laajemmin.

TANE korosti, että puhuttaessa lapsista tai nuorista häivytetään helposti sukupuolittuneet erityispiirteet tyttöjen ja poikien välillä. Sukupuolinen ja sukupuoleen perustuva häirintä tulee nostaa esiin puhuttaessa lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta väkivallasta. TANE kiinnitti huomiota myös median vaikutukseen tyttöjen ja poikien käsityksiin sukupuolirooleista, väkivallasta ja erityisesti näiden vaikutusta riskiryhmässä oleviin nuoriin. Opettajainkoulutukseen tarvitaan tietoa sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta sekä tyttöjen ja poikien kohtaamasta väkivallasta.

TANE ehdotti lausunnossaan väkivaltainstituutin perustamista. Instituutissa tulee olla vahvasti edustettuna sukupuolten tasa-arvon asiantuntijoita varsinkin naisiin kohdistuvan väkivallan ja seksuaalisen väkivallan erityispiirteiden ymmärtämiseksi.

Asiantuntijakuuleminen lähestymiskieltolain laajentamisesta käsittämään myös perheen sisäinen lähestymiskielto

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta totesi kannattavansa hallituksen esitystä lähestymiskieltolain laajentamisesta perheensisäiseksi. Lähestymiskiellolla voidaan vaikuttaa perheen sisällä tapahtuvaan väkivaltaan, johon puuttumiskeinot ovat tähän saakka olleet vähäisiä. TANEn mukaan esitys parantaisi myös väkivallan uhrin ja väkivallalla uhatun henkilön oikeudellista asemaa kansainvälisten sopimusten päätöslauselmien mukaisesti.

TANE kiinnitti huomiota siihen, että perheen sisäinen lähestymiskielto on lähinnä ennaltaehkäisevä toimenpide, jolla ei ole tarkoitus korvata rikosoikeudellisia toimia. Uhrien turvallisuuden takaaminen on olennaista perheen sisäisen lähestymiskiellon prosessissa. TANE totesi, että turvallisuusuhka on erityisen suuri, kun puututaan perheen sisäiseen väkivaltaan ja että laki ei poista turvakotien tarvetta, vaan saattaa lisätä sitä. TANE esitti, että tarpeen vaatiessa tulisi harkita turvakameroiden asentamista yksityiselle paikalle valvonnan piirissä vakituisesti olevien henkilöiden suostumuksella. Alankomaissa on saatu hyviä kokemuksia turvakameroiden ja hälytyslaitteiden käytöstä vanhusten huollossa ja väkivallan uhreille. Lisäksi TANE huomautti, että on erittäin tärkeää määrittellä, miten perheen sisäiseen lähestymiskieltoon määrätty henkilö saa haltuunsa tarvittavat henkilökohtaiset tavaransa ja postinsa, jotta siitä ei muodostuisi uhkaavaa tilannetta.

TANE korosti erityisesti huomion kiinnittämistä siihen, miten lasten tapaamiset toteutetaan perheissä, joissa perheen sisäiseen lähestymiskieltoon määrätty vanhempi käytäytyy väkivaltaisesti. Normistoa tulee selkiyttää tältä osin tai kieltää tapaamis oikeus

lähestymiskiellon ajaksi. TANE totesi, että kunnissa ei ole riittävästi valvottuja tapaa-
mispaikkoja eikä henkilökuntaa tapaamisiin ja että lain vaikutuksiin tulisi lisätä lisä-
resurssit myös lastensuojelun toimenpiteiden nopeuttamiseksi. Jotta perheen sisäisellä
lähestymiskiellolla saataisiin aikaan toivotut vaikutukset, edellyttää se samanaikaisesti
tukitoimien lisäämistä sekä uhrille että väkivallan tekijälle.

TANE kannatti tavallisen lähestymiskiellon pidentämistä kieltoa uudistettaessa enin-
tään kahdeksi vuodeksi. Perheen sisäisen lähestymiskiellon osalta TANE esitti pituu-
deksi enintään kuusi kuukautta ehdotetun kolmen kuukauden sijaan. TANE korosti vi-
ranomaisyhteistyön keskeistä asemaa etenkin poliisin ja käräjäoikeuksien välillä sekä
tiedon vaihdossa terveystyöntekijöiden kanssa.

TANE kannatti rikoslain ns. vakaan tahdon pykälän kumoamista. TANE kuitenkin
huomautti, että kohtuullisuusperustelut voivat hyvin korvata vakaan tahdon pykälän,
ellei pari- ja lähisuhdeväkivallan yleistä moitittavuutta ja tiedettyjä vakavia – erityisesti
henkisiä – seurauksia uhreille oteta huomioon harkintaa tehtäessä. Jotta tämän pykälän
kumoamisen perusteet toteutuisivat, olisi valtionsyyttäjän annettava ohjeistus syyttä-
mättäjäntämisen yleisistä perusteista koskien perheessä tapahtuvaa väkivaltaa. Lisäksi
TANE esitti, että vakaan tahdon pykälästä luopumista tulisi harkita myös seksuaaliri-
kosasioissa, koska on todettu, että asian käsittely nopeuttaa uhrin toipumista.

TANEn lausunto koskien naisiin kohdistuvan väkivallan ja HIV/AIDS:in suhdetta

Kansainvälisesti vertailtuna suomalaiset parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset kertovat
harvoin seksuaalisen väkivallan kokemuksistaan. Tämä viestittää osaltaan siitä, että
seksuaalisesta väkivallasta on edelleen vaikea puhua suomalaisessa yhteiskunnassa.
TANE korosti poliisien, lääkäreiden ja sairaanhoitajien koulutuksen kehittämisen tärke-
yttä, jotta raiskauksen uhria ei syyllistettäisi tämän hakiessa apua. Kuntien terveyden-
huollon peruspalvelut ovat korkealaatuisia, mutta erityispalvelut, joita esimerkiksi sek-
suaalisen väkivallan uhri tarvitsisi ovat kehittymättömiä ja riittämättömiä. Lisäksi laa-
jamittaista naisuhritutkimusta seksuaalisesta väkivallasta ei Suomesta ole vielä saata-
villa.

Raiskauksen uhreiksi joutuneiden naisten HIV/AIDS -pelko on varsin yleinen. Tartun-
nan pelko on vielä voimakkaampi, mikäli uhri on tiennyt raiskaajan olevan HIV-posi-
tiivinen. Raiskattu ei kuitenkaan aina saa tartuntaa vaikka raiskaaja olisikin HIV-
positiivinen. Tiedossa on muutamia tapauksia, joissa raiskattu on saanut HIV-tartunnan
ja Raiskauskriisikeskus Tukiniaisessa on varauduttu tällaisiin tilanteisiin.

Suomessa naisten osuus HIV-tartunnoista kohosi vähitellen vuoteen 1998 saakka, jol-
loin tartunnan saaneista 39 prosenttia oli naisia. Vuonna 2003 HIV-infektion saaneista
30 prosenttia oli naisia. Raskaana oleville naisille tehtävissä HIV-seulonnoissa ei juu-
rikaan ole löydetty aiemmin havaitsemattomia tartuntoja. Naiset kokevat yleensä HIV-

positiivisen leiman herkemmin kuin miehet. Ne harvat, jotka Suomessa ovat julkisesti myöntäneet sairastavansa HIV/AIDS:ia, ovat olleet miehiä.

Osa HIV:n saaneista prostituoiduista jatkaa seksin myyntiä tartunnasta huolimatta. Huumeriippuvaisilla prostituoiduilla on moninkertainen riski saada HIV-tartunta, joko suonensisäisten huumeiden tai suojaamattoman seksin välityksellä. Seksien ostajat ovat usein haluttomia käyttämään kondomia ja prostituoiduille tarjotaan jopa tuplahintaa, mikäli kondomia ei tarvitse käyttää.

TANE nosti lausunnossaan esiin myös Viroon ja Venäjälle sekä Kaukoitään suuntautuvan seksiturismin, joka on yleinen HIV/AIDS -tartuntoja aiheuttava ilmiö. Tyypillinen SPR:n AIDS -neuvontapuhelimeen soitettu puhelu koskee ulkomaanmatkalla ostetun seksin kautta saatua tai epäiltyä HIV-tartuntaa.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja HIV/AIDS:in suhdetta ei tilastoida, eikä sitä koskien esitetä kysymyksiä hoitoa tai muuta apua hakevalta HIV-positiiviselta naiselta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korosti, että naisiin kohdistuva väkivalta tulisi myös HIV/AIDS -tutkimuksissa ja tilastoissa tehdä näkyväksi.

Seksibisnes ja ihmiskauppa

Seksibisnes ja ihmiskauppa -työryhmä

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta perusti 2004 seksibisnes ja ihmiskauppa -työryhmän. Työryhmän puheenjohtajana toimi Leena Ruusuvoori ja sihteerinä Jussi Aaltonen. Jäseniksi ryhmään nimettiin Tanja Auvinen, Eva Biaudet, Lena Paju, Helena Pakarinen, Raija Rimpiläinen ja Leila Mélar. Työryhmä sai tehtäväkseen vastata TANEn seksibisnes ja ihmiskauppa -politiikan valmistelusta ja esittelystä. Lisäksi työryhmän puheenjohtaja ja sihteeri alustivat Suomessa käytävästä seksin oston kriminalisointikeskustelusta kansainvälisessä *The Demand for Prostitution* -konferenssissa 28.4.2006 Tallinnassa.

TANEn aloite nais- ja lapsikaupan kysynnän vähentämiseksi

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esitti sosiaali- ja terveysministeriölle huolensa nais- ja lapsikaupan, parituksen ja prostituution lisääntymisestä. Aloitteessaan TANE korosti, että on tärkeää pohtia erilaisia toimia kysynnän vähentämiseksi. Lainsäädäntö on yksi keino. TANE totesi, että oikeusministeriössä toimii työryhmä, joka pohtii ihmiskauppaan, paritukseen ja prostituutioon liittyvän lainsäädännön uudistamistarpeita. TANE kuitenkin painotti, että lainsäädännön lisäksi tarvitaan myös muita toimia.

TANE käsitteli kokouksessaan 18.11.2003 ulkoasiainministeriön operatiivisen yksikön 8.9.2003 hyväksymää asiaa koskevaa lausuntoa. TANE totesi pitävänsä selvänä, että virkatehtävissä toimivan ja matkustavan ei ole sopivaa ostaa seksiä. Sosiaali- ja terveysministeriölle tekemässä aloitteessaan TANE huomautti, että Norjan hallitus on syksyllä 2002 hyväksynyt ohjeen, jonka mukaan valtion virkamiehet virkamatkoillaan siirtoutuvat siihen, että eivät osta seksiä. Ohjetta perusteltiin kaupallisen seksin kysynnän kasvulla, joka luo perustan ja markkinat naisten ja lasten hyväksikäytön lisääntymiselle sekä lapsi- ja naiskaupalle. Ohjeen rikkominen saattaa johtaa virkamieslain nojalla myös kurinpitotoimiin.

TANE painotti, että ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja ihmiskaupan vastustaminen kuuluu myös Suomen ulkopoliittisiin tavoitteisiin. Aloitteessaan TANE esitti, että sosiaali- ja terveysministeriö ottaisi asian esille osana tasa-arvopolitiikkaa ja Palermon valinnaisen lisäpöytäkirjan ratifiointia kysynnän vähentämiseksi ja esittäisi vastaavien eettisten ohjeiden antamista Suomessa.

TANEn lausunto työryhmän osamietinnöstä Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio

Tasa-arvoasian neuvottelukunta piti lausunnossaan hyvänä sitä, että oikeusministeriön työryhmä on ihmiskauppaa, prostituutiota ja paritusta koskevassa osamietinnössään päättänyt ehdottamaan seksin oston kriminalisointia. TANE kiinnitti huomiota siihen, että mietinnössä käytettiin kautta linjan termiä seksuaalipalvelut. TANE korosti, että terminä tulisi olla seksin ostaminen. Seksin ostaminen ei ole palveluiden ostamista, vaan se on ihmisoikeusloukkaus, naisen riistoa ja naisen heikomman yhteiskunnallisen aseman hyväksikäyttöä. TANE huomautti, että Palermon sopimus velvoittaa myös kysynnän vähentämiseen, ja siksi on tärkeää että seksin oston kriminalisointi otetaan osaksi ihmiskauppalainsäädäntöä.

Lausunnossaan TANE painotti, että naiskauppa ja naisten hyväksikäyttö prostituutiossa ja seksibisneksessä kietoutuvat nykyisin läheisesti yhteen. Kysynnän kriminalisointi, jolla ehkäistään seksin kysyntää, on samalla myös naiskaupan vastaista toimintaa. Lisäksi seksin ostamisen yleisellä kriminalisoinnilla suojattaisiin ihmisen sekä fyysinen että psyykinen koskemattomuus. Seksin oston kriminalisointi on perusteltua myös prostituoitujen suojelunäkökohtiin vedoten. TANE huomautti, ettei ole myöskään realistista olettaa, että asiakkaat kyselisivät ostotapahtuman yhteydessä naisen taustaa ja prostituutioon pakottamisen astetta tai pystyisivät asian itse pääättelemään.

Osamietinnön eriävä mielipide 2 ehdotti, että jos ostaminen kriminalisoidaan, niin myyminenkin tulisi kriminalisoida. TANE huomautti, että tällöin seksin ostamista ja myymistä tarkastellaan ottamatta huomioon todellisuutta, jossa nämä ilmiöt tapahtuvat. Se, että nainen on vallitsevista olosuhteista – henkilökohtaisista, sosiaalisista ja taloudellisista syistä johtuen – pakotettu elämään tilanteessa, jossa seksin myyminen on ainoa mahdollinen keino rahan ansaitsemiseksi, on vakava ongelma, ei rikos. Se, että laki rankaisisi yksilöä joutumisesta taloudelliseen, sosiaaliseen ja henkilökohtaiseen terveydelliseen ja henkiseen ahdinkoon, on vastoin kansallisia ja kansainvälisiä oikeusperiaatteita. Lisäksi TANE totesi, että Suomessa ei ole prostituoiduille riittävästi tukipalveluja prostituutiosta irti pääsemiseksi.

TANE painotti, että seksin ostamisen kriminalisoinnilla on välittömiä vaikutuksia ihmiskaupan sekä seksiturismin ehkäisemisessä. Lisäksi TANE totesi, että edellä esitetyt toimenpiteet ovat kiireellisiä, jotta viestitettäisiin tahtoa ehkäistä prostituutioon liittyviä vakavia ihmisoikeusrikkomuksia. Samalla tuotaisiin esiin, että maksullisen seksin kysyntä tarkoittaa myös kysynnän lisääntymistä ihmiskauppamarkkinoilla.

TANEn lausunto oikeusministeriölle työryhmän loppumietinnöstä "Ihmissalakuljetus, lapsipornografia ja Palermon yleissopimuksen lisäpöytäkirjat"

Lausunnossaan tasa-arvoasiain neuvottelukunta korosti, että Suomessa ja Suomen lähi-alueilla ihmiskauppaa tapahtuu ennen kaikkea prostituutiotarkoituksessa. Ihmiskauppaan ja organisoituun prostituutioon liittyy olennaisesti naisiin kohdistuva väkivalta, joka on myös ihmisoikeusrikkomus. Naisiin kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta tulee aina rangaista erikseen eikä sitä voi missään tilanteessa katsoa tehdyn laittoman maahantulon järjestämistarkoituksessa.

TANE painotti, että lapsiin kohdistuva väkivalta ja lapsipornografia ovat vakavia rikoksia, joihin tasa-arvoasiain neuvottelukunnan näkemyksen mukaan myös lainsäädännön on pystyttävä tehokkaasti vastaamaan. TANE piti myönteisenä kehityksenä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittämisen yrityksen kriminalisointia. Niinikään tekotapojen jaottelu sekä kuvien tuonnin että viennin kieltämiseksi ja levittämistarkoituksen poistaminen teon rangaistavuutta koskevana rajauksena ovat tarpeellisia muutoksia, jotka perustuvat lapsipornografian torjumista koskevaan Euroopan unionin puitepäätökseen.

Lapsipornografiaan sisältyvä olennainen ja myös kriminalisointia edellyttävä elementti on sen luoma mielikuva lapsesta myös tilanteissa, joissa lapsipornografian kohde olisi tosiasiallisesti täysi-ikäinen. TANE esitti, että lapsipornografian määritelmän muotoilussa noudatettaisiin Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen sekä Euroopan unionin puitepäätöksen sisältämiä tulkintoja lapsen ns. laajasta määritelmästä. Kuvat, joissa selvästi täysi-ikäinen esittää lasta, kuuluisivat em. sopimusten mukaan lapsipornografian käsitteen piiriin, jollei niitä erikseen suljeta pois. Laajan määritelmän saattaminen lapsipornografian rangaistavuuden piiriin on kuitenkin tärkeää ilmiön vastustamisen yleisemmällä tasolla.

TANE piti ehdottoman tärkeänä, että lainsäätäjille ja viranomaisille laaditaan selkeät toimenpideohjeet tilanteissa, joissa suojaikärajan ylittävän mutta alle 18-vuotiaan henkilön kuva joutuu levitykseen kuvan kohteen suostumuksella tai ilman suostumusta. Työryhmän esityksen mukaan tällaisessa tilanteessa kuvan levittäjä saattaa syyllistyä rangaistavaan kuvan levittämiseen, vaikka kuvan kohde olisi antanut levittämiseenkin luvan. Edellä mainituissa tilanteissa toimimiseen on laadittava erilliset tulkintasäännöt rangaistavuuden määrittelemiseksi.

Rangaistusasteikon enimmäisrangaistus ja rikoksen yrityksen kriminalisointi ovat perusteltuja muutoksia. Myös poliisin valtuuksien laajentaminen esimerkiksi televalvontaan on perusteltua, kun epäillään törkeää lapsipornografiarikosta. Työryhmän esityksen mukaiset ehdotukset rikoksen raskauttamisperusteiksi ovat lasta suojaavia ja niillä on myös välillisesti lapsipornografiaa ja väkivaltaa ehkäisevä vaikutus. On tärkeää, että törkeän rikoksen tunnusmerkistö täyttyy myös tilanteissa, joissa esimerkiksi todellista väkivaltaa ei ole tapahtunut, vaan kuva antaa realistisen vaikutelman väkivallasta.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta muistutti, että Palermon sopimuksen naiskauppaa koskevan lisäpöytäkirjan artikkelit 6, 7 ja 8 velvoittavat sopimusvaltioita auttamaan ja suojelemaan ihmiskaupan uhria, tarjoamaan uhrille väliaikaisen tai pysyvän oleskeluluvan sekä huolehtimaan uhrin turvallisuudesta kotimaahan palauttamisessa.

Lausunnon toinen osa Palermon yleissopimuksen lisäpöytäkirjojen täytäntöönpanoa koskevasta osasta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta piti lausunnossaan tärkeänä, että ihmiskauppaa torjutaan tehokkaasti. Tätä tavoitetta ei saavuteta, jos seksin myynnistä epäilty henkilö käännytetään rajalta automaattisesti selvittämättä tilannetta tarkemmin. Ihmiskaupan ja paritusrikollisuuden ehkäiseminen edellyttää, että rajalla tavattuja henkilöitä, joita epäillään seksin myynnistä, puhutetaan. Jos tällöin ilmenee, että häntä uhkaa vaara ihmiskaupan järjestäjien tai parittajien taholta on häntä suojeltava.

TANE korosti, että käännetyksen osalta on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei rajaviranomaisten toiminnassa esiinny rasistisia piirteitä. TANE huomautti, että on ilmennyt tapauksia, joissa nuorten naisten Suomeen tulon syyksi on automaattisesti epäilty prostituutiota. Rajaviranomaisten toiminnassa on olennaista, että ihmiskauppaa ja paritus-toimintaa järjestävän rikollisuuden toimintaa ehkäistään ja epäilyjä selvitetään. Toiminnan pääpaino ei kuitenkaan voi olla prostituutiosta epäiltyjen naisten käännätyksessä rajalta.

TANE kiinnitti huomiota siihen, että kaikilla ihmiskaupan uhreilla on tarve toipua fyysisesti, henkisesti ja sosiaalisesti kokemastaan ja että mietinnön muotoiluja voidaan pitää ongelmaa vähättelevänä. Lisäksi TANE korosti, että uhrien suojeeluun on varauduttava riittävin resurssein. TANE huomautti, että arvioitavana olevassa mietinnön osassa ei oteta huomioon sitä, ettei Suomessa tällä hetkellä ole todellista valmiutta ihmiskaupan uhrien suojelemiseen ja auttamiseen.

TANE esitti viranomaisohjeistuksen laatimista kaikkia niitä viranomaisia varten, jotka voivat joutua tekemisiin ihmiskaupan ja sen uhrien kanssa. Huomiota tulee kiinnittää uhrin tunnistamiseen ja auttamiseen sekä viranomaisyhteistyöhön. Ohjeistus voidaan sisällyttää hallituksen esityksen perusteluihin. Lisäksi TANE esitti, että aiheesta järjestetään kansalaisyhteiskunnan kuuleminen.

TANEn lausunto ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman toimeenpanosta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta piti mietinnössä ehdotettuja toimenpide-ehdotuksia lähtökohtaisesti hyvinä. Toisaalta mietinnössä puhuttiin muun muassa ihmiskaupan työsuojelullisesta näkökulmasta, joka ei lainkaan sovellu naiskaupasta käytävään keskusteluun.

TANE kritisoi mietinnössä käytettyä tapaa häivyttää säännönmukaisesti ihmiskaupaan liittyvien ongelmien sukupuolittuneisuus. Toimintasuunnitelman lähtökohdiksi oli kuitenkin nimenomaisesti mainittu sukupuolinäkökulma, ihmisoikeudet sekä uhrikeskeinen lähestymistapa.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta nosti kysyntään vaikuttamisen keskeiseksi toimenpiteeksi naiskauppaan puututtaessa ja kritisoi mietintöä kysynnälle annetusta vähäisestä painoarvosta. Mikäli naiskaupan kohdemaassa halutaan ennaltaehkäisevästi puuttua järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan, on ehdottomasti puututtava seksin oston kysyntään. Lisäksi TANE vaati riittäviä ja pitkäaikaisia resursseja monialaisen ja -ammatillisen yhteistyöverkoston luomiseksi uhrien auttamis- ja voimaannuttamistyöhön.

TANE piti erityisen tärkeänä ihmiskauppa-koulutuspaketin kehittämistä rauhanturvaa- mista ja siviilikriisinhallintaa koskeviin koulutuksiin. Rauhanturvaamis- ja siviilikriisinhallinnan toimintaa sekä niitä koskevan koulutuksen kehittämistä tulee tarkastella erityisesti YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325:n hengessä. Lisäksi YK:n vuonna 2004 antamat määräykset ihmiskaupan nollatoleranssista rauhanturvatehtävissä on otettava huomioon.

TANEn kannanotto seksin oston kriminalisoinnin puolesta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta antoi 8.12.2005 kannanoton seksin oston kriminalisoinnin lisäämisestä rikoslakiin. TANE totesi prostituutioon, paritukseen ja naiskauppaan liittyvän vakavia ihmisoikeusloukkauksia, joilla luodaan yhteiskunnallista eriarvoisuutta niin sukupuolen kuin etnisyydenkin perusteella. Seksin oston kriminalisoinnilla kiinnitettäisiin huomiota prostituutiota ja naiskauppaa ylläpitävään kysyntään ja viestitettäisiin, että Suomi ei hyväksy naisilla ja lapsilla käytävää seksikauppaa.

Prostituutio, paritus ja naiskauppa ovat yhteiskunnallisia ongelmia, jotka estävät sukupuolten tasa-arvon toteutumista. Ongelma on rakenteellinen ja vaikuttaa vahvasti siihen millaisina miellämme tavoiteltavat miehen ja naisen roolimallit ja niiden väliset valtasuhteet. TANE korosti, että seksin oston kriminalisoinnin yhteydessä ei tule kriminalisoida seksin myyntiä, sillä se olisi prostituoitujen ja naiskaupan uhrien auttamistyön vastaista.

Miehet ja tasa-arvo

Miehen työ -palkinto 2004 – 2007

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta on vuodesta 1998 jakanut *Miehen työ* -palkinnon yhteensä yhdeksän kertaa. Palkinnon ajatuksena on palkita tasa-arvotyötä tehneitä henkilöitä tai tahoja. Palkinnolla TANE haluaa osoittaa, että tasa-arvo on sekä naisten että miesten asia. Samalla kannustetaan myönteisen esimerkin antaneita miehiä jatkamaan työtään. Varsinainen miehen työ, josta palkinto myönnetään, voi käsitellä monia teemoja. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta valitsee tunnustuspalkinnon saajan Mies- ja mediajaoston ehdotuksen perusteella.

2004 Tasa-arvon edistäminen ja naisiin kohdistuvan väkivallan esiin nostaminen taiteen keinoin – Reko Lundán, ohjaaja, kirjailija

Ohjaaja, kirjailija Reko Lundán palkittiin hänen ansioistaan merkittävänä tienraivaajana, tasa-arvon edistämisestä taiteen keinoin. TANE halusi painottaa taiteen merkitystä tasa-arvotyön edistämisessä. Reko Lundán on käsitellyt tuotannossaan syvällisesti sukupuolten välisiä suhteita. Hän on kirjoittanut vaikuttavan tarkkanäköisesti tästä ajasta ja on nostanut tavallisen suomalaisen ihmisen – erityisesti perheen – realististen näytelmiensä keskeiseksi kuvauskohteeksi. Näytelmässään *Tarpeettomia ihmisiä* (2003) Lundán kuvaa miesten pitkäaikaistyöttömyyttä. Sen aiheuttama ahdistus purkautuu väkivaltaisena käyttäytymisenä, jonka kohteeksi joutuvat sekä läheiset että tuntemattomat ihmiset. TANE halusi korostaa, että taiteen avulla voidaan merkittäväällä tavalla käsitellä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, joka on viime vuosina Suomessa saanut osakseen enemmän huomiota.

2005 Suomalainen urauurtava isyystutkimus ja pitkäjänteinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen isyyden arvon nostamiseksi – Jouko Huttunen, professori, kasvatustieteen tohtori, isyystutkija

Kasvatustieteiden tohtori, professori Jouko Huttunen palkittiin pitkäjänteisestä työstään isyystutkijana sekä yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta isyyden arvon nostamiseksi. Jouko Huttunen on urauurtavalla tavalla edistänyt suomalaista isyystutkimusta. Hän on korostanut isyyden merkitystä miehen elämässä ja kannustanut miehiä tietoisesti pyrkimään

täysimääräiseen isyyteen. Huttunen on myös osallistunut aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun isyydestä niin mediassa kuin muillakin foorumeilla. Ylläpitämällä isyyskeskustelua Jouko Huttunen on edistänyt isän roolien uusiutumista ja stereotyyppisten mieskuvien purkamista sekä tehnyt isyyden monimuotoisuutta näkyväksi. TANE halusi korostaa, että tutkimuksen ja yhteiskunnallisen keskustelun avulla voidaan muuttaa isyyteen liittyviä yhteiskunnassa vallitsevia asenteita ja arvoituksia. Uudesta, aktiivisesta isyydestä hyötyy perheen lisäksi koko yhteiskunta ja ennen kaikkea mies itse.

2006

Tasa-arvotietoinen ja sukupuolisensitiivinen kasvatustyö alakouluikäisten opetuksessa – Aaro Heikkinen, luokanopettaja, Teppanan koulu, Kajaani

Luokanopettaja Aaro Heikkinen on kehittänyt pitkäjänteisesti ja ennakkoluulottomasti alakouluikäisten parissa tehtävää tasa-arvotietoista kasvatustyötä kahdenkymmenen vuoden ajan. Hän on omalla aktiivisuudellaan motivoinut myös muita opettajia ja rohkaissut uusia miesopettajia ottamaan sukupuolen merkityksen huomioon opetustyössä. Aaro Heikkinen on kerännyt aktiivisesti tasa-arvotietoutta, koonnut opetusmateriaaleja sekä kouluttanut opettajia. Lisäksi Heikkinen on ollut aktiivinen sukupuolten tasa-arvon edistäjä yleisemmin kuntatasolla. Palkinnolla TANE halusi korostaa kouluissa tehtävän tasa-arvotyön ja sukupuolisensitiivisen opetuksen merkitystä.

2007

Tasa-arvotyö maahanmuuttajamiesten parissa, Hilmi Oral, yhteisöyöntekijä, Oulun seudun Setlementti

Oulun seudun Setlementin yhteisöyöntekijä Hilmi Oral palkittiin tasa-arvotietoisesta työstä maahanmuuttajamiesten ja -poikien parissa. Oulun seudun Setlementin Ystävyystalolla työskentelevä Hilmi Oral on tehnyt laaja-alaista työtä maahanmuuttajamiesten ja -poikien parissa vuodesta 2001 lähtien. Turkista kotoisin oleva Oral ohjaa sekä maahanmuuttajamiesten että -poikien ryhmiä. Oral on työssään perehtynyt erityisesti maahanmuuttajapoikia koskeviin erityiskysymyksiin. Hilmi Oral on myös ollut aktiivisesti kehittämässä valtakunnallista maahanmuuttajamiesten parissa tehtävää työtä. Työllään Oral pyrkii laajentamaan heidän käsitystä sukupuolirooleista ja lisäämään kulttuurien välistä vuorovaikutusta. TANE korosti, että tasa-arvotietoisella poika- ja miestyöllä voidaan edistää maahanmuuttajamiesten kotoutumista ja ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Samalla tuetaan myös naisten ja lasten hyvinvointia. Monikulttuurinen tasa-arvotyö on erityisen haastavaa, sillä käsitykset miesten ja naisten sukupuolirooleista ja tasa-arvosta ovat kulttuurisidonnaisia.

Tour de men

Elokuussa 2004 TANENin Mies- ja mediajaoston sihteerit Varanka ja Aaltonen selvittivät, millä tavoin pohjoismaisessa tasa-arvopolitiikassa käsitellään teemaa miehet ja tasa-arvo. Sihteerit haastattelivat kunkin Pohjoismaan virkamiehiä, jotka vastaavat asiakokonaisuudesta maansa tasa-arvopolitiikassa. Jokaisessa Pohjoismaassa asiasta vastaa yhdestä kolmeen virkamiestä tai -naista. Miehet ja tasa-arvo -teema on alettu *ottaa* aiempaa enemmän *huomioon* kaikissa Pohjoismaissa, mutta keskustelu näkökulmien valinnasta on vielä alkuvaiheessa.

Hallitsevia miehet ja tasa-arvo -teemoja Pohjoismaissa ovat isyys- ja vanhempainvapaa, perheen ja työn yhteensovittaminen, naisiin kohdistuva väkivalta ja väkivaltaa harjoittaneiden miesten kuntouttaminen. Kaikissa Pohjoismaissa yhtenä keskeisenä miehiin ja tasa-arvoon liittyvänä ongelmana on pitkään pidetty miesten vähäistä osallistumista tasa-arvopoliittiseen keskusteluun. Osallistumisen vähyys näkyy kaikilla tasoilla, asiantuntijakonferensseista lehtien mielipidekirjoituksiin.

Hieman yleistäen voidaan sanoa, että Ruotsissa on ollut vallalla näkökulma "tasa-arvo tarvitsee miehiä", Islannissa ja Suomessa näkökulma "miehet tarvitsevat tasa-arvoa" ja Tanskassa ja Norjassa keskitien näkökulma. Vaikuttaa siltä, että kaikissa Pohjoismaissa ollaan liikkumassa keskitien lähestymistapaan, jota luonnehtii pyrkimys win - win -asetelmaan. Miehistä ja tasa-arvosta vastaavat virkamiehet ovat haastattelujen perusteella jokseenkin yksimielisiä siitä, että tasa-arvopolitiikan pitäisi ottaa entistä paremmin miesten näkökulmat ja miesten etu huomioon. Samalla pidettiin tärkeänä, että tasa-arvopolitiikan yleistä painotusta naisten aseman parantamiseen ei saa unohtaa.

EU-konferenssi Miehet ja tasa-arvo 5. – 6.10.2006

Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella järjestettiin kansainvälinen *Miehet ja tasa-arvo* -asiantuntijakonferenssi. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta osallistui konferenssin suunnitteluun. Valmistelutyöryhmän jäsenenä toimivat TANENin puheenjohtaja Sirkka-Liisa Anttila ja Mies- ja mediajaoston puheenjohtaja Tapio Pekkola. Helsingissä 5. – 6.10.2006 pidetyssä konferenssissa puheenjohtaja Sirkka-Liisa Anttila alusti TANENin miesjaoston toiminnasta sekä osallistui paneelikeskusteluun.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan miestyön historia 1988 – 2006

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan vuonna 1988 perustama miesjaosto on tiettävästi kansainvälisesti pisimpään yhtäjaksoisesti toiminut, tasa-arvoasioita miesnäkökulmista käsittelevä asiantuntijataho. Vuonna 2006 TANE päätti koota miesjaoston 18-vuotisen historian julkaisuksi.

Miesjaosto on tehnyt miesten parissa tehtävää tasa-arvotyötä tunnetuksi ja ennen kaikkea yhteiskunnallisesti hyväksytyksi. Jaosto on toiminut yhteiskunnallisen miespoliittisen keskustelun herättäjänä ja nostanut esiin miesnäkökulmia suomalaisessa tasa-arvokeskustelussa. Miesjaosto on toiminnallaan pyrkinyt tuomaan tasa-arvokysymykset lähemmäksi miehen arkea ja innostanut miehiä tasa-arvotyön pariin. Keskeisiä kysymyksiä ovat olleet mm. aktiivisen isyyden tukeminen, sukupuolittunut väkivalta, miehet ja työelämä, huoltajuus, työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen, maahanmuuttajamiesten parissa tehtävä työ, miehenä olemisen monimuotoisuus sekä miestutkimus. Elina Kumpumäen kokoama *Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan miestyön historia 1988 – 2006* julkistettiin 3.10.2006. Julkaisu käännettiin myös englanniksi.

MAN-sähköpostilista

Miesjaosto ylläpiti vuosina 1997 – 2006 sähköpostikeskustelulistaa osoitteessa man@kaapeli.fi. Lista perustettiin foorumiksi jossa voidaan keskustella miehenä olemisen kaikista ulottuvuuksista. Sähköpostilistalla oli parhaimmillaan toistasataa sähköpostiosoitetta, joista arviolta 10 – 15 prosenttia naisten.

Alkuvuodesta 1997, jolloin Man-keskustelulista perustettiin, ei miehille ollut internetissä foorumia suomalaiseseen tasa-arvokeskusteluun. Lista oli oman aikansa edelläkävijä ja perustettiin ilmeiseen tarpeeseen. Man-keskustelulista toimi päänavauksena miesten tasa-arvokeskustelulle internetin aikakauden alkaessa. Keskustelufoorumien yleistyttyä ja teknisen kehityksen myötä hieman yli 9-vuotias Man-sähköpostilista lopetettiin 24.5.2006. Kaikki listalle lähetetyt viestit on tallennettuna avoimeen arkistoon osoitteessa www.kaapeli.fi/hypermail/man/.

Tampereen Miespäivät

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta osallistui vuosina 2005 ja 2006 Tampereen Miespäivien järjestämiseen. Vuonna 2005 päivien teemana oli *Miesten yhteiskunta?* ja 2006 käsiteltiin miesten hyvinvointia ja terveyttä otsikolla *Terve mies!*. Tampereen Miespäivät järjestettiin yhteistyössä Väestöliiton, Miesakit ry:n, Tampereen kaupungin kulttuuritoimen, SAK:n Tampereen paikallisjärjestö ry:n ja Tampereen evl. seurakunnan yhteiskunnallisen työn ja Sampolan työväenopiston kanssa.

Nuoret

Fredi – Pojat, tasa-arvo ja ihmisoikeudet -opetusmateriaali

TANE oli yksi keskeisistä toimijoista vuosina 2004 – 2007 toteutetussa Fredi-yhteistyöprojektissa, jossa valmistettiin sukupuolisensitiivinen opetusmateriaali pojista, tasa-arvosta ja ihmisoikeuksista. *Fredi – pojat, tasa-arvo ja ihmisoikeudet* – opetusmateriaalissa tarkastellaan sukupuolten tasa-arvoon ja ihmisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä poikien ja miesten moninaisista näkökulmista. Perinteisesti sukupuolten tasa-arvoa on tarkasteltu naisten asiana. Yhteiskunnallisesti on tärkeää, että myös pojat ja miehet osallistuvat tasa-arvon edistämiseen: tasa-arvotietoutta tarvitaan poikien arjessa. Kaavamaiset miehen roolimallit rajoittavat poikien mahdollisuutta toteuttaa itseään. Poikia ja tyttöjä rohkaistaan kasvatuksessa hyvin erilaisiin toimintamalleihin.

Opetusmateriaalin ensisijaisena kohderyhmänä olivat pojat ja nuoret miehet sekä heitä työssään kohtaavat kasvatusalan ammattilaiset. Fredi-projektin koordinoinnista vastasi Setlementtinuorten liitto ja TANE osallistui projektiin Mies- ja mediajaoston sihteerin työpanoksella. Jaoston asiantuntijajäsen Jukka Lehtonen osallistui myös hankkeeseen SETA:n edustajana.

Fredi-opetusmateriaali tarjoaa ohjaajille ja opettajille valmiuksia pohtia globaaliin tasa-arvoon ja ihmisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä yhdessä nuorten kanssa. Kasvatusalan ammattilaisten laatimilla harjoituksilla herätetään kriittistä keskustelua sukupuolten tasa-arvosta ja ihmisoikeuksista.

Tasa-arvoministeri Stefan Wallin julkisti Fredi -opetusmateriaalin 13.6.2007 Säätytäloilla TANEn ja Setlementtinuorten liiton järjestämässä juhlatilaisuudessa. Esipuheen opetusmateriaaliin on kirjoittanut tasavallan presidentti Tarja Halonen.

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -seminaari

Nuoret tarvitsevat tietoa seksuaalisesta väkivallasta: mitä väkivalta on, mitä siitä seuraa yksilölle ja yhteisölle, kuinka jokainen omalta osaltaan voisi ennaltaehkäistä seksuaalista väkivaltaa, miten tukea henkilöä, joka on joutunut seksuaalisen väkivallan kohteeksi. Kasvatusalan ammattilainen saattaa kuitenkin kokea keskustelun aloittamisen hankalaksi, kun aihe on arkaluontoinen tai muuten vaikea käsitellä.

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -seminaari tarjosi Hanasaaren ruotsalais-suomalaisessa kulttuurikeskuksessa 20.9.2005 keskustelua ja pohdintaa sekä herätti ajatuksia seksuaalisesta väkivallasta. Tilaisuudessa esiteltiin Ruotsissa tuotettu opetus-

video *Bye bye pornstar*, jonka TANE ja tasa-arvoyksikkö olivat käännättäneet suomeksi. Nuorille suunnattu opetusvideo auttaa avaamaan keskusteluja seksuaalisesta väkivallasta, oikeudesta omaan kehoon ja seksuaaliseen turvallisuuteen.

Seminaarin suosio osoitti sen, että nuorten parissa työskentelevät aikuiset todella tarvitsevat helppokäyttöisiä työkaluja ja hyviä käytäntöjä, jotka madaltavat puheeksi ottamisen kynnyksiä. *Kenen asia?* -seminaarin järjestivät yhteistyössä tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kanssa Hanasaari – ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus, Folkhälsan, SLU, Tukinainen ry, Tyttöjen talo Helsingissä ja ROKS (Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige).

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta – alueelliset koulutustilaisuudet

TANE järjesti *Kenen asia?* nuoret ja seksuaalinen väkivalta – alueellisia koulutustilaisuuksia moniammatillisille aikuisryhmille yhteistyössä Tyttöjen talo®:n ja osan myös Settlementinuorten liiton kanssa. Tilaisuuksia järjestettiin 11 kappaletta yhdeksällä eri paikkakunnalla (Oulu, Rovaniemi, Joensuu, Tampere, Savonlinna, Helsinki, Turku, Littoinen ja Sipoo). Lisäksi TANE osallistui muutamien peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten pidettävien oppituntien järjestämiseen. Käytännössä koulutustilaisuuksien järjestämisestä vastasivat Mies- ja mediajaoston sihteeri sekä Tyttöjen talon Susanna Ruuhilahti.

Bye bye pornstar -opetuspaketti

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja tasa-arvoyksikkö käännättivät suomeksi Ruotsissa 2003 valmistetun *Bye Bye Pornstar* -opetuspaketin. 20-minuuttisesta dvd-elokuvasta ja opettajan taustamateriaalista koostuva opetuspaketti on suunnattu yläkoulu- ja lukioikäisille nuorille. Taustamateriaali tarjoaa aikuiselle hyvät valmiudet käydä nuorten kanssa keskustelua seksuaalisesta väkivallasta, oikeudesta omaan kehoon ja seksuaaliseen turvallisuuteen. Video mahdollistaa raiskaukseen liittyvien myyttien ja ennakkoletusten käsittelyn. *Bye bye pornstar* -opetuspaketin jakelusta Suomessa vastaa Tyttöjen talo®.

Naistutkimuksen edistäminen

TANEn kannanotto Oulun naistutkimuksen tulevaisuudesta

Kannanotossaan tasa-arvoasiain neuvottelukunta totesi seuranneensa huolestuneena Oulun yliopiston suunnitelmia supistaa naistutkimuksen toimintaedellytyksiä. TANE korosti, että suomalainen naistutkimus on kansainvälisen arvion mukaan korkeatasoista. Jotta naistutkimuksen korkea taso voidaan säilyttää, yliopistojen on osoitettava toimintaan resursseja myös jatkossa. TANE huomautti, että teknologia, kestävä kehitys ja ympäristökysymykset ovat Oulun yliopiston vahvuuksia. Oululla olisi hyvät edellytykset kansainvälisestäkin merkittävään rooliin ajankohtaisissa tutkimushankkeissa näillä aloilla naistutkimuksen ansiosta.

Lisäksi TANE korosti, että sukupuolisenänsensitiivisyyden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen on yliopistotoiminnassa keskeistä. Opetusministeriön hankerahoitusta saaneilla yliopistoilla on moraalinen velvoite huolehtia naistutkimuksen virkojen jatkosta. TANE vetosi Oulun yliopiston rehtoriin ja hallintoon naistutkimuksen virkojen vakinaistamiseksi ja toimintaedellytysten takaamiseksi.

TANEn kannanotto naistutkimuksen aseman vahvistamisesta

Jaosto valmisteli kannanottoa naistutkimuksen aseman vahvistamiseksi. Koska naistutkimuksen aseman vahvistaminen ei noussut esille yliopistojen ja opetusministeriön välisissä neuvotteluissa keväällä 2005 ja jaoston kannanotto valmistui neuvottelujen jälkeen, jaosto päätti jättää sen pöydälle ja luovuttaa kannanoton opetusministeriölle vuoden 2006 neuvottelujen yhteydessä. Uuden kannanoton laatimista varten perustettiin työryhmä, johon kuuluivat Kirsi Saarikangas, Tuija Pulkkinen, Marianne Liljeström ja Marja Vehviläinen.

Kannanotossa TANE vaati, että naistutkimus tulee sisällyttää pääaineena 14.7.2005 annettuun asetukseen "Opetusministeriön asetus yliopistojen kokonaisvastuun täsmenmäisestä, yliopistojen koulutusohjelmista ja erikoistumiskoulutuksista" pääaineoikeuden myöntämisen yhteydessä. TANE korosti, että tämä esitys on otettava huomioon kevään 2006 tulosneuvotteluissa ja huomautti, että hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan 2004 – 2007 on kirjattu tavoite, jonka mukaan opetusministeriö kiinnittää huomiota naistutkimuksen asemaan tulohjausprosessissa. Kannanotto luovutettiin opetusministeri Antti Kalliomäelle 21.12.2005.

Tasa-arvon tietopalvelun tukeminen

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta on tehnyt koko kauden ajan työtä valtakunnallisen tasa-arvon tietopalvelun perustamiseksi ja resursoimiseksi. Valtakunnallinen naistutkimus- ja tasa-arvotiedon informaatio- ja dokumentaatiokeskus kokoaisi naistutkimus- ja tasa-arvotietoa kaikkien päätöksentekijöiden ja tasa-arvosta kiinnostuneiden saataville. Tällä hetkellä tasa-arvoa koskeva tutkimustieto on hajaantuneena eri organisaatioihin. Selvityshenkilö Maria Grönroosin selvityksen mukaan tasa-arvon tietopalvelulle olisi valtava tarve, ja se pitäisi perustaa jonkin jo toimivan valtionhallinnon kirjaston yhteyteen.

TANE antoi lausunnon selvityshenkilön raportista ja korosti, että kansallinen tasa-arvon tietopalvelu on välttämätön edellytys sukupuolinäkökulman huomioimiselle, sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi, rakenteellisen eriarvoisuuden näkyväksi tekemiseksi sekä vahvan nais-, mies- ja sukupuolitutkimuksen tulosten hyödyntämiseksi päätöksenteossa. TANE korosti, että tästä syystä kansallinen tietopalvelu on edellytys sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisstrategian toteutukselle, johon Matti Vanhasen hallitus on tasa-arvo-ohjelmassaan sitoutunut. TANE painotti, että tietopalvelulle tulee taata riittävät ja pysyvät resurssit, jotta se voi todella palvella valtavirtaistamisstrategian toteuttamista. Lisäksi nykyisen Minna-portaalin ylläpito ja kehitys tulee taata osana tasa-arvon tietopalvelua.

Call for papers

Tutkimus- ja kehittämisjaosto organisoii Call for papers -haun, jolla TANE haki tasa-arvopoliittisesti ajankohtaisia käsikirjoituksia julkaistavaksi. Monivaiheisen refereentimenettelyn perusteella valituiksi tulleet kaksi pro gradu -tutkielmaa julkaistiin toimitettuina versioina TANE-julkaisuja-sarjassa. Ilana Aallon teos *Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyyskertomuksia* julkaistiin vuonna 2004 ja Maija Fastin *Vaattimusten ristipaineessa. Nuoret koulutetut naiset ja kilpailuyhteiskunta* vuonna 2006.

Feministinen aikamatka! Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaosto 1981 – 2006

Tutkimusjaosto perustettiin vuonna 1981 TANEn asiantuntijaelimeksi nais- ja tasa-arvotutkimukseen sekä tiedepolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä. Tutkimusjaoston 25-vuotishistoriikin kokoaminen aloitettiin toukokuussa 2005. Historiikin kokosi historian ja naistutkimuksen opiskelija Petra Stenfors, joka aloitti työnsä TANEn korkeakouluharjoittelijana. Työn tueksi perustettiin ohjausryhmä, johon kutsuttiin jaoston pitkäaikainen sihteeri ja naistutkimuskoordinaattori Liisa Husu sekä professori Liisa Rantalaiho. Petra Stenfors jatkoi historiikin kirjoittamista ohjausryhmän tuella vuoden 2005 loppuun asti.

Jaoston 25-vuotisjuhlaseminaari *Feministinen aikamatka! Tutkimusjaosto 25 vuotta* pidettiin Säätytalolla 28.11.2006. Jaoston juhlaseminaarilla haluttiin tuoda näkyväksi tutkimusjaoston rooli ja merkitys naistutkimuksen tukemisessa sekä naistutkimustiedon välittämisessä päätöksentekijöille. Jaoston jäsenenä on vuosien saatossa ollut yli sata suomalaisen naistutkimuksen uranuurtajaa ja monien tieteenalojen asiantuntijoita. Tilaisuudessa julkaistiin Petra Stenforsin kokoama tutkimusjaoston historiikki *Feministinen aikamatka* ja annettiin tunnustusta tutkimusjaostossa työskennelleille asiantuntijoille ja jaoston aikaansaannoille. Seminaari antoi myös suosituksia vuonna 2007 asetettavalle neuvottelukunnalle jaoston tulevaisuudesta.

Asevelvollisuus, siviilipalvelu ja kriisinhallinta

TANEn lausunto asevelvollisuuslakitoimikunnan mietinnöstä, ehdotus uudeksi asevelvollisuuslaiksi

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta totesi asevelvollisuuden olevan ongelmallinen sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Vaikka maanpuolustus kuuluu perustuslain mukaan koko kansalle, rauhan aikana maanpuolustusvelvollisuus ilmenee vain miehiin heidän sukupuolensa perusteella kohdistuvana asevelvollisuutena, josta kieltäytyminen johtaa puolen vuoden vankeustuomioon. Asevelvollisuuden suorittaminen on usein vaikea sovittaa yhteen vanhemmuuteen ja työelämään liittyvien velvollisuuksien kanssa. Lisäksi varusmiespalvelus viivästyttää usein miesten opintojen aloittamista, niissä etenemistä tai valmistumista.

TANE katsoi, että armeijalla on kansalaisyhteiskunnallinen merkitys, sillä kutsunnat taavoittavat lähes jokaisen suomalaisen nuoren miehen ja armeijan suorittaa yli 80 prosenttia miehistä. Sukupuolinäkökulman huomioon ottavaa koulutusta tulee suunnata varusmiespalvelukseen, reservikoulutukseen, upseeripintoihin sekä erillisiin rauhan- turvaamistehtäviin valmentaviin koulutuksiin. Asevelvollisuuslain koulutusta koskeviin perusteluihin tulisikin lisätä sitoumus tasa-arvo- ja sukupuolinäkökulman huomioivan koulutuksen systemaattisesta kehittämisestä ja tarjoamisesta.

Sukupuoliseen häirintään, ahdisteluun ja seksuaaliseen väkivaltaan on puututtava systemaattisesti ja näitä ongelmia on pyrittävä ennaltaehkäisemään. Varusmiesten simputus ja nöyryyttäminen ovat ihmisoikeuskysymyksiä, joihin on puututtava tehokkain toimenpitein. Lisäksi sotilaallinen ulkonäön yhdenmukaisuus tulee perustua turvallisuusnäkökulmaan sukupuolesta riippumatta, jolloin hiusten pituus tai korujen käytön sallittavuus ei määräydy sukupuolen perusteella.

TANE vastusti varusmiesten ennakkoterveystarkastusten karsimista. TANE piti esitystä kansanterveyden kannalta vaarallisena, ja sillä olisi ilmeisiä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon terveysnäkökulmasta. Lisäksi TANE antoi lausunnossaan useita parannusehdotuksia asevelvollisuuden ja miesten aktiivisen isyyden yhteensovittamiseen liittyen.

TANE kiinnitti huomiota myös seksuaalivähemmistöjen ja transihmisten syrjintäsuojaan armeijassa. Syrjinnän kieltoa tulisikin täydentää niin, että siinä nimenomaisesti mainitaan yksilön seksuaalinen suuntautuminen. Lisäksi perusteluissa olisi mainittava, että sukupuolen syrjintäsuoja käsittää myös sukupuolivähemmistöt eli transihmiset.

TANEn jaostosihteeri Jussi Aaltonen oli myös kuultavana eduskunnan puolustusvaliokunnassa asevelvollisuuslain uudistuksesta 21.11.2006.

TANEn lausunto siviilipalveluslain uudistaminen -työryhmän mietinnöstä

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta piti lausunnossaan siviilipalvelusmiesten ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta ensiarvoisen tärkeänä siviilipalvelusmiesten vapauttamista aseellisesta maanpuolustuksesta myös muulloin kuin rauhan aikana.

TANE ilmaisi huolensa mietinnössä ehdotetusta siviilipalvelukseen hakevien vakaumuksentutkinnasta poikkeusoloissa. 1980-luvulle saakka Suomessa voimassa olleesta vakaumuksentutkinnasta saatiin paljon negatiivisia kokemuksia, vaikka tutkinnot suoritettiin rauhan aikana. TANE kyseenalaisti, onko liikekannallepanon tai muun vastaavan poikkeusolon aikana vakaumuksen tutkintaa edes mahdollista toteuttaa objektiivisin kriteerein. Vakaumuksen tutkinnan lähtökohtana tulee olla yksilön vakautus, ei puolustusvoimien henkilöstötarve. Lisäksi vakaumuksentutkintalautakunnan toiminta saattaisi saada epäasiallisia, hyvän hallintotavan vastaisia käytäntöjä, sillä päätöksistä ei olisi mahdollisuutta valittaa.

TANE antoi lausunnossaan useita parannusehdotuksia siviilipalveluksen ja miesten aktiivisen isyyden yhteensovittamiseen liittyen. Oikeus käyttää siviilipalveluksen kestoon luettavaa vanhempainvapaata tulee ulottaa yhtäläisesti koskemaan myös samaa sukupuolta olevia pariskuntia. Lisäksi äitiysvapaa tulisi lukea siviilipalvelusta suorittavan naisen palveluspäiviin vähintään samalla vuorokausimäärällä kuin miehille suunnattu isyysvapaa.

TANE totesi, että siviilipalvelusvelvollisten sosiaaliset ja taloudelliset oikeudet on turvattava samalla tavalla kuin asevelvollisten vastaavat oikeudet. Tällöin myös siviilipalvelusmiehillä tulee olla oikeus valtion kustantamaan majoitukseen. Lisäksi TANE kannatti siviilipalvelusvelvollisen oikeuden kirjaamista sosiaaliturvaa koskevaan neuvontaan laintasoisella säädöksellä.

TANEn lausunto rauhanturvaamislain uudistamistyöryhmän mietinnöstä

Rauhanturvaoperaatioiden yhteiskunnallisia vaikutuksia pohdittaessa tulee ottaa huomioon rauhanturvaoperaatioiden positiiviset sekä negatiiviset sukupuolivaikutukset paikalliseen väestöön ja pyrkiä systemaattisesti ennaltaehkäisemään operaatioiden mahdolliset negatiiviset sukupuolivaikutukset. Esimerkiksi ihmiskauppaa koskeva koulutus tulisi sisällyttää osaksi sotilashenkilökunnan valmennusta.

Sukupuolinäkökulman huomioivaa koulutusta tulee suunnata varusmiespalvelukseen, reservikoulutukseen, upseeriopintoihin sekä erillisiin rauhanturvaamistehtäviin valmistaviin koulutuksiin (mm. CIMIC-valmennus), jotta varmistetaan, että erilaisiin operaatioihin osallistuvat ja eri tehtäviin suuntautuvat saavat samat perustaidot ja tiedot käyttöönsä. Koulutuksen vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti myös operatiivisella tasolla.

TANE totesi, että rauhanturvaoperaatioita koskevaa ohjeistusta tulee kehittää niin, että niissä huomioidaan systemaattisesti sukupuolten tasa-arvoa, ihmiskauppaa sekä seksuaalista hyväksikäyttöä koskevat näkökulmat. Lausunnossaan TANE muistutti tasa-arvoa viranomaisille ja työnantajille asetetuista vaatimuksista sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Lisäksi TANE korosti hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa vuosille 2004 – 2007 asetettua tavoitetta Pekingin toimintaohjelman suositusten sekä YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 mukaisesta naisten osuuden kasvattamisesta rauhanprosesseissa.

Rauhanturvaoperaatioita ja niiden suunnittelua säätelevät useat kansainväliset asiakirjat, joissa kiinnitetään erityistä huomiota naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseen, naisten ja tyttöjen erityistarpeiden huomioimiseen sekä sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen. TANE kiinnitti huomiota YK:n rauhanturvaoperaatioista vastaavan apulaispääsihteerin lausuntoon sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta, erityisesti sen kohtiin 10 ja 13, jotka käsittelevät joukkoja lähettävien valtioiden, rahoittajien, YK-järjestelmän ja kansalaisjärjestöjen välistä tiedonvälitystä, politiikkadialogia sekä hyvien käytäntöjen jakamista rauhanturvaoperaatioissa.

TANE kiinnitti huomiota YK:n turvallisuusneuvoston vuonna 2000 hyväksymään päätöslauselmaan 1325 sekä YK:n pääsihteerin raporttiin päätöslauselman toteuttamisesta vuodelta 2004, sillä ne sisältävät useita konkreettisia tavoitteita ja toimia, jotka tulee huomioida systemaattisesti suomalaisten rauhanturvaoperaatioiden ohjeistuksessa. Näitä toimia ovat esimerkiksi pyrkimys naisten lukumäärän kasvattamiseen rauhanturvaoperaatioissa sekä sukupuolinäkökulman ja naisten oikeuksien huomioonottaminen ja neuvottelu niistä paikallisten ja kansainvälisten naisryhmien kanssa. Lisäksi tasa-arvoasiain neuvottelukunta painotti jäsenvaltioiden vastuuta seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisytyössä ja nollatoleranssia seksuaaliseen hyväksikäyttöön.

Tasa-arvo ja tietoyhteiskunta

Tietotekniikan tasa-arvo -seminaari

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja Tietoteekki-projekti (Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Vantaa) järjestivät *Tietotekniikan tasa-arvo* -seminaarin 14.10.2004 Eduskunnassa. Seminaari kokosi yhteen tietotekniikan toimijoita pohtimaan tietotekniikan tasa-arvon nykytilaa ja tulevaisuutta.

Tietotekniikan tasa-arvo on olennainen sukupuolten välinen tasa-arvokysymys. Lähes kaikilla yhteiskunnan alueilla käytetään tietotekniikkaa, ja tietotekniikkavalmiuksien tasa-arvo koskettaa siten lähes kaikkia kansalaisia. Alan miehisydestä johtuen naisten näkökulmaa ja tarpeita ei tällä hetkellä oteta riittävästi huomioon tietotekniikkaa kehitettäessä eikä tietotekniikan koulutuksessa. Naisten tulisikin osallistua vahvasti tietotekniikan ja viestintäteknologian kehittämiseen. Seminaarissa todettiin, että tietotekniikka-alaa on kehitettävä sukupuolisensitiivisesti, jotta naisten näkökulma tietotekniikan käyttäjinä ja kehittäjinä tehdään näkyväksi. Tutkimusten mukaan naisten osuus suomalaisista teknologian kehittäjistä on vaihdellut nollassa kolmannekseen. Vaikka naiset käyttävätkin moninaisia teknologioita, teknologian asiantuntijuus ja uusien teknologioiden käyttöönotto ovat sitkeästi pysyneet miehisinä alueina.

Naiset ja tietoyhteiskunta -konferenssi

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta oli yhteistyökumppanina Women IT-hankkeen (Women, Industry & Technology) 28. – 29.11.2005 järjestämässä kansainvälisessä *Naiset ja tietoyhteiskunta* -konferenssissa. Konferenssin muita yhteistyökumppaneita olivat tietoyhteiskuntapolitiikkaohjelma, eduskunnan tulevaisuusvaliokunta sekä ulkoasiainministeriö.

Kansainvälisessä konferenssissa pohdittiin tietoyhteiskunnan luonnetta ja naisten ja tietoyhteiskunnan suhdetta. Tietoyhteiskunnan tasa-arvoisuutta tarkasteltiin naisten arjen ja työelämän näkökulmasta sekä kansainvälisen vertailun avulla. Asiantuntijat totesivat, että Suomella on vielä matkaa tietotekniikan tasa-arvoon. Suomalaisen naistutkimuksen kansainvälisessä tieteenala-arviossa vuonna 2002 kiinnitettiin huomiota siihen, että Suomesta puuttui sukupuolen ja teknologian yhdistävä tutkimus, jota tarvittaisiin tasa-arvoisemman tietoyhteiskunnan kehittämisessä. Seminaarissa todettiin, että sukupuolinäkökulma olisi otettava huomioon myös Vanhasen hallituksen tietoyhteiskuntapolitiikkaohjelmassa, jonka tavoitteena on lisätä kilpailukykyä ja tuottavuutta sekä parantaa alueellista ja sosiaalista tasa-arvoa sekä kansalaisten hyvinvointia ja elämänlaatua tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntäen.

Vammaisuus ja sukupuoli

Naisia – ei pelkästään vammaisia -seminaari

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja Valtakunnallinen vammaisneuvosto järjestivät 16.11.2004 yhteisseminaarin *Naisia – ei pelkästään vammaisia. Toteutuvatko vammaisten naisten ihmisoikeudet?* Säätötalolla Helsingissä. Seminaari kokosi naistutkijat, vammaiset naiset sekä päätöksentekijät kansallisesti ja EU:sta keskustelemaan vammaisten naisten asemasta. Seminaarin teema, syrjimättömyys ja ihmisoikeudet, oli kansainvälisesti erityisen ajankohtainen, sillä YK:ssa valmisteltiin samaan aikaan vammaisten ihmisten ihmisoikeussopimusta. Kyseessä oli vasta toinen EU-maissa järjestetty vammaisten naisten asemaa käsittelevä seminaari. Suomi sai kansainvälistä tunnistusta aktiivisuudestaan.

Seminaarissa todettiin, että vammaisia naisia koskevaa tutkimustietoa ei ole juurikaan olemassa; vammaisten naisten työllistymisestä ja kouluttautumisesta ei ole saatavilla edes perustilastoja. Syrjinnän vastainen työ ja vammaisten naisten aseman parantaminen kuitenkin edellyttävät tutkimustietoa. Lisäksi on kehitettävä vammaisten naisten elinoloja sekä heidän tarvitsemaansa palveluja ja tukitoimia. Vammaiset naiset ovat marginaalissa yhteiskunnassa ja kohtaavat moninaista syrjintää. Syrjintää ilmentävät esimerkiksi vammaisten naisten asema työmarkkinoilla sekä asenteet vammaisten naisten äitiyttä kohtaan. TANE ja Valtakunnallinen vammaisneuvosto korostivat, että vammaisia naisia on kuultava heitä koskevassa päätöksenteossa.

TANEn lausunto YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia edistävästä ja suojelevasta kansainvälisestä sopimuksesta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta totesi lausunnossaan vammaisten henkilöiden oikeuksia edistävän ja suojelevan kansainvälisen sopimuksen olevan erittäin tärkeä ihmisoikeussopimus, joka korostaa vammaispolitiikan merkitystä maailmanlaajuisesti. TANE piti tärkeänä, että vammaisten naisten tasa-arvon, syrjimättömyyden ja osallisuuden edistämiseen otetaan sopimuksessa vahvasti kantaa. Vammaisten naisten aseman esiin nostaminen on erityisen tärkeää valtioissa, joissa ei ole sukupuolten tasa-arvokysymysten käsitteilylle foorumeita.

Lausunnossaan TANE painotti, että vammaiset naiset joutuvat usein moniperustaisen syrjinnän kohteeksi. Naisten kohtaama syrjintä työelämässä sekä henkinen, fyysinen, seksuaalinen ja taloudellinen hyväksikäyttö ovat maailmanlaajuisia ongelmia. Naiset ovat myös erityisessä vaarassa vammautua esimerkiksi konfliktitilanteissa. Siksi vam-

maisten naisten oikeuksiin, yksityisyyteen ja koskemattomuuteen liittyviin loukkauksiin on vammaisten ihmisoikeussopimuksessa kiinnitettävä erityishuomiota.

TANE korosti, että vammaiset naiset tulee nähdä aktiivisina yhteiskunnallisina toimijoina, äiteinä, työntekijöinä ja naisina. Vammaisten ihmisten itsenäistä elämää tuleekin tukea kaikin mahdollisin tavoin. Erityisesti tulee tukea vammaisten ihmisten työllistymistä. TANE esitti, että sopimukseen tulee kirjata vahva naisartikla. Sen lisäksi vammaisten naisten ja miesten erityiskysymykset tulee nostaa esiin kaikissa artikloissa, joissa on sukupuolittuneita eroja.

Vammaisten asemasta ja ihmisoikeuksien toteutumisesta on hyvin vähän tietoa. TANE korosti, että tarvitaan sukupuolen mukaan eriteltyä tilastotietoa vammaisten naisten ja miesten asemasta yhteiskunnan ja elämän eri osa-alueilla, sillä vammaisten elinolojen parantaminen ja syrjinnänvastainen työ edellyttävät faktatietoa heidän nykyisestä tilanteestaan.

Tasa-arvoa ja kulttuuria

Kirkkovene ja kyklooppi – keskustelua naisista ja miehistä taiteen äärellä

Taidemuseo Tennispalatsi ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta tarjosivat 14.4.2004 mahdollisuuden keskustella taiteen herättämisestä sukupuoleen, sen esittämiseen ja tasa-arvoon liittyvistä ajatuksista. Tapahtumassa tutustuttiin kahteen Tennispalatsin taidemuseossa esillä olevaan näyttelyyn, *Miehen mitta – nykyaiteen näkökulmia mieheyteen* ja Bettina Rheimsin näyttelyyn *Retrospective*. Teosten äärellä käyttivät puheenvuoroja naistutkija Mari Mäkiranta, miestutkija Martti Lahti, kuvataideopettaja Tomi Uusitalo ja Jiri Taleva, joka esitti näkökulmia transsukupuolisuuteen.

Bettina Rheimsin *Retrospective*-näyttelyn kuvissa on kysymys poseeraamisesta, lavastuksesta, tietoisesta illuusion luomisesta ja harkitusta viettelevyydestä. Naiseus on rooli muiden joukossa. Osa Rheimsin kuvien lumovoimaa on niihin usein liittyvä häilyvyys, epävakaisuus ja hämmentävyys, tunne siitä, ettei kaikki ole sitä miltä näyttää. Erityisesti tämä tulee esiin transsukupuolia esittävässä kuvissa sekä androgyynejä nuoria esittelevässä sarjassa *Modern Lovers* (1989 – 90). Bettina Rheims hallitsee kaupallisen glamourkuvaston kaikkine kliseineen ja hyödyntää sitä tehokkaasti taiteessaan.

Miehen mitta – nykyaiteen näkökulmia mieheyteen näyttelyn kolmetoista eri näkökulmaa taas pyrkivät herättämään keskustelua ja kyseenalaistamaan käsityksiä mieheydestä. Näyttely pohti, puristaako perinteinen jäyhän miehen malli edelleen, vaikka yhä useammin muistetaan, että suuri osa naiseudesta ja miehisyudesta määräytyy kulttuurin ja ympäristön mukaan. Näyttely ei pyrkinyt asettumaan miessukupuolen tai uuden miespolven äänitorveksi, vaan tarjosi yksittäisiä ja hyvinkin henkilökohtaisia näkökulmia tämän päivän mieheyteen.

Tasa-arvon keittokirja

TANE kokosi vuonna 2006 Mies- ja mediajaoston aloitteesta *Tasa-arvon keittokirjan*. Tasa-arvon keittokirja sisältää TANEn jäsenten ja jaostojen jäsenten ruokaohjeita sekä aforismeja sukupuolten tasa-arvosta. Keittokirja saavutti suurta suosiota muun muassa TANEn järjestämissä seminaareissa ja Naisten laivalla. Lisäksi Tasa-arvon keittokirja oli haluttua kampanjamateriaalia monien kansanedustajaehdokkaiden vaalilyöissä vuonna 2007.

Naistenpäivän valtakunnallistamishanke

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, tasa-arvovaltuutetun toimisto, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry ja Headline Oy järjestivät vuonna 2007 uudenlaisen naistenpäivän juhlan 8.3. Helsingin Bio Bristolissa. Osa naistenpäivän pääjuhlan ohjelmasta oli etukäteen taltioitua aineistoa, joka esitettiin juhlayleisölle teatterisalin valkokankaalla. Tilaisuuden ohjelma televisioitiin, ja siitä on tuotettu verkkotv-materiaali ja DVD kaikkien tasa-arvoasioista kiinnostuneiden tahojen käyttöön. Perinteisten tasa-arvotoimijoiden lisäksi erityisesti kuntien ja työpaikkojen toivotaan kiinnostuvan aineistosta.

Valtakunnallistamishankkeen ensimmäisessä naistenpäivän juhlassa väiteltiin naisverkostoista, lasikatosta ja seksuaalisesta häirinnästä. Juhlassa kuultiin myös purevia puheita ja puoluejohtajien tasa-arvopainotuksia. Esiintyjien joukossa olivat mm. TANEn puheenjohtaja Sirkka-Liisa Anttila, kansanedustaja Heidi Hautala, sosiaali- ja terveysministeri Tuula Haatainen, kaupunginvaltuutettu Paavo Arhinmäki ja Finnmatkojen toimitusjohtaja Riitta Vermas. Pääjuhlasta taltioidun tasa-arvoaineiston lisäksi työelämän tarpeisiin on tuotettu oma, hyviä käytäntöjä esittelevä osionsa. Kouluja varten tuotettiin Viikin normaalikoulussa naistenpäivänä audiovisuaalinen aineisto, jonka jakelusta vastaa Helsingin Tyttöjen talo®. Naistenpäivän valtakunnallistamishanketta kehitetään tulevina vuosina, ja hankkeeseen haetaan lisää yhteistyökumppaneita. Valtakunnallisesta naistenpäivän juhlasta toivotaan vuosittaista perinnettä.

Kohti seuraavaa hallituskautta

Millä eväillä tasa-arvoon? -hallitusohjelmaseminaari

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta järjestivät 14.2.2007 hallitusohjelman tasa-arvotavoitteita valmisteleavan kutsuseminaarin *Millä eväillä tasa-arvoon?* Seminaarissa arvioitiin, miten hallituskaudelle asetetut tasa-arvotavoitteet olivat toteutuneet. Samalla kartoitettiin, mitä tasa-arvokysymyksiä olisi saatava seuraavaan hallitusohjelmaan.

Kenen eväillä tasa-arvoon? – puoluejohtajien paneelikeskustelu

Mitkä puolueet ovat tasa-arvon asialla ja mitä asioita silloin tarkoitetaan? Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta haastoivat eduskuntavaalien alla puolueiden puheenjohtajat paneelikeskusteluun saadakseen vastauksia kysymykseen. Yleisölle avoin paneelikeskustelu *Kenen eväillä tasa-arvoon?* järjestettiin 14.2.2007 Eduskunnan lisärakennuksen auditoriossa. Haasteen ottivat vastaan varapuheenjohtaja Mari Kiviniemi (Kesk), puheenjohtaja Jyrki Katainen (Kok), puheenjohtaja Päivi Räsänen (KD), perussuomalaisten eduskuntaryhmän puheenjohtaja Raimo Vistbacka (PS), ruotsalaisen kansanpuolueen eduskuntaryhmän puheenjohtaja, toinen valtionvarainministeri Ulla-Maj Wierooos (RKP), varapuheenjohtaja Tarja Filatov (SDP), puheenjohtaja Martti Korhonen (Vas) sekä puheenjohtaja Tarja Cronberg (Vihr).

Paneelikeskustelussa puoluejohtajat haastettiin ottamaan kantaa ajankohtaisiin tasa-arvokysymyksiin. Paneelin vetäjä Marianne Laxén tenttasi puoluejohtajilta, mitä heidän puolueensa tekee tasa-arvon edistämiseksi ja mitä tasa-arvotavoitteita puolueet esittävät seuraavan hallituksen ohjelmaan. Tentissä myös testattiin puoluejohtajien tasa-arvo-osaamista. Lisäksi jokainen puoluejohtaja sai kuvitteellisen ministerin salkun ja tehtävän raportoida, miten kyseisenä ministerinä edistäisi tasa-arvoa.

TANEn esitys hallituksen tasa-arvotavoitteiksi 2007 – 2011

Sukupuolten välinen tasa-arvo on keskeinen arvo suomalaisessa yhteiskunnassa. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta vaati asetettavalta hallitukselta määrätietoista tasa-arvopoliittikkaa. TANE vaati, että hallitusohjelmaan on kirjattava vahvat ja selkeät tasa-arvotavoitteet, joihin koko hallitus ja kaikki ministeriöt sitoutuvat.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta vaati hallitusohjelmaan mm. seuraavaa:

Samapalkkaisuus on toteutettava

- Hallitus edistää työelämän tasa-arvoa ja samapalkkaisuutta pitkäjänteisesti jatkamalla samapalkkaisuusohjelman toteuttamista työmarkkinaosa-puolten kanssa ja turvaa siihen riittävät resurssit.
- Toteutetaan naisten ja miesten samapalkkaisuus julkisella sektorilla.
- Samanarvoisten töiden vertailu yli työehtosopimusrajojen toteutetaan käytännössä.

Perusteettomat määräaikaiset työsuhteet on poistettava

Vanhempainvapaajärjestelmän kokonaisuudistus on toteutettava

- Työnantajille vanhemmuudesta aiheutuvat kustannukset jaetaan tasan naisten ja miesten työnantajien kesken. Yhteiskunnan vastuuta vanhemmuudesta aiheutuvista kustannuksista lisätään.
- Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaajärjestelmä uudistetaan uudeksi vanhempainvapaaksi, jonka kestoja pidennetään 18 kuukauteen. Vapaa koostuu kolmesta 6 kuukauden jaksosta, joista yksi on äidille, yksi isälle ja yksi jaettavissa vanhempien sopimalla tavalla.
- Kokonaisuudistuksessa otetaan huomioon yksinhuoltajuudesta, opiskelusta ja yrittäjyydestä johtuvat erityistarpeet.
- Vanhemmuuteen liitettävät oikeudet ja etuudet ulotetaan yhdenvertaisesti koskemaan myös samaa sukupuolta olevien pariskuntien perheitä.

Lisää naisia johtopaikoille

- Hallitus edistää suunnitelmallisesti naisten urakehitystä ja naisjohtajuutta sekä julkisella että yksityisellä sektorilla.

Työn ja perhe-elämän yhteensovittamista on edistettävä kaikessa päätöksenteossa

Naisiin kohdistuva väkivalta on kitkettävä

- Tarkistetaan sukupuolinäkökulmasta koko rikoslain pahoinpitely- ja seksuaalirikossäännöstö, erityisesti asianomistajarikokset. Rikoslakiin lisätään säännös pitkään jatkuneesta parisuhdeväkivallasta, nk. naisrauhalaki Ruotsin mallin mukaan.
- Perustetaan naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn koordinaatioyksikkö.

Ei prostituutiolle ja ihmiskaupalle

- Tuetaan prostituutiosta irtautumista mm. kehittämällä moniammatillista ohjelmallista exit prostituutio -työtä.
- Kiinnitetään erityisesti huomiota seksin ostoon prostituutiota ylläpitävänä ilmiönä.

- Hallitus varaa ihmiskaupan uhrien auttamiseen resurssit.
- Perustetaan ihmiskaupan kansallisen raportoinnin virka.

Sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettava julkisella sektorilla

- Hallitus varmistaa, että sukupuolinäkökulma otetaan huomioon lainvalmistelussa, talousarvioprosesseissa sekä muissa merkittävässä hankkeissa jo toiminnan alkuvaiheessa.
- Kaikissa ministeriöissä järjestetään sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista käsittelevää koulutusta. Koulutus järjestetään myös kaikille ministeriöille ja valtion ylimmälle johdolle.
- Sukupuolivaikutukset arvioidaan kunta- ja palvelurakenneuudistuksen alueellisessa toimeenpanovaiheessa.
- Hallitus perustaa valtakunnallisen tasa-arvon tietopalvelun vuonna 2007, ja sille osoitetaan riittävät pysyvät resurssit.

Opetus ja oppilaitokset edistämään tasa-arvoa

- Tasa-arvosuunnittelulivoite ulotetaan koskemaan peruskouluja.
- Opettajankoulutukseen sisällytetään sukupuolisensitiivistä ja sukupuolittietoista opetusta, johon kaikki opettajiksi opiskelevat osallistuvat. Sukupuolisensitiivisen työskentelytavan opettaminen tulee sisällyttää myös lastentarhanopettajien koulutukseen.
- Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen tulee ottaa opetusministeriössä omalla tunnusluvullaan olevaksi kriteeriksi päätettäessä kullekin koulutusorganisaatiolle myönnettävästä rahoituksesta.
- Koulutusta koskeviin asetuksiin on lisättävä maininta siitä, että kaikessa opetuksessa on pyrittävä sukupuolisensitiivisyyteen ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen.

Sukupuolinäkökulma osaksi sosiaali- ja terveystalvveluja

- Vahvistetaan sukupuolinäkökulmaa terveyserojen kaventamistyössä.
- Kehitetään laadukas päihdepalvelujärjestelmä, joka tarjoaa naisille omia hoitomalleja ja -paikkoja, omia keskustelu- ja tukiryhmiä ja ennen kaikkea madaltaa naisten avun ja tuen hakemisen kynnyistä. Miehillä kehitetään ehkäisevää päihdetyötä.
- Isäksi kasvu ja aktiiviseen isän rooliin kannustaminen nostetaan entistä kiinteämmäksi osaksi neuvolatoiminnan käytäntöjä. Neuvoloissa aloitetaan ja vahvistetaan sellaisia toimintamuotoja, jotka on suunnattu erityisesti isille.

Tasa-arvotyölle varattava lisää resursseja

- Tasa-arvon toteutumista edistäville ja valvoville viranomaisille varataan lisäresursseja.

Seminaari työelämän tasa-arvosta ja alkaneen hallituskauden tavoitteista

Tasa-arosiain neuvottelukunta järjesti yhdessä Suomalaisen sukupuolivallan järjestykset -hankkeen kanssa 22.5.2007 seminaarin Työelämän tasa-arvo ja sukupuolten palkkaeron pienentäminen – poliittisia ja tutkimuksellisia tavoitteita alkaneelle hallituskaudelle.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan antamat lausunnot, kannanotot ja aloitteet

Vuonna 2003

9.10.2003

Lausunto eduskunnan, valtiontilintarkastajien kanslialle. Valtiontilintarkastajien kertomuksen valmistelu, työministeriön hallinnonala. Epätyyppilliset työsuhteet.

11.11.2003

Lausunto oikeusministeriölle. Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio -työryhmän osamietinnöstä.

18.11.2003

Aloite sosiaali- ja terveysministeriölle. Nais- ja lapsikaupan, parituksen ja prostituution lisääntymiseen liittyen erilaisten toimien pohtimiseksi kysynnän vähentämiseksi.

18.11.2003

Lausunto työministeriölle. Työvoiman rekrytointimahdollisuudet EU- ja ETA-alueen ulkopuolella.

18.11.2003

Kannanotto Oulun yliopistolle. Oulun yliopiston naistutkimuksen tulevaisuudesta.

18.12.2003

Kannanotto työministeriön vuosilomakomitealle. Sukupuolten välisen tasa-arvon huomioonottamisesta osa-aikatyöntekijöiden vuosilomakysymyksessä.

Vuonna 2004

9.2.2004

Asiantuntijakuuleminen eduskunnan lakivaliokunnassa. Hallituksen esitys 144/2003 vp. Lähestymiskieltolain laajentamisesta käsittämään myös perheen sisäinen lähestymiskiello.

25.2.2004

Lausunto STM:n perhe- ja sosiaaliosastolle. Ehdotuksesta kansalliseksi toimintaohjelmaksi vuosille 2004 – 2007 naisiin kohdistuvan ja perheissä tapahtuvan väkivallan sekä prostituution ja ihmiskaupan ehkäisemiseksi.

2.4.2004

Lausunto oikeusministeriölle. Ihmissalakuljetus, lapsipornografia ja Palermon yleissopimuksen lisäpöytäkirjat -työryhmän loppumietinnöstä. Lausunnon toinen osa Palermon yleissopimuksen lisäpöytäkirjojen täytäntöönpanoa koskevasta osasta.

2.7.2004

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle. Luonnoksesta hallituksen tasa-arvo-ohjelmaksi.

20.9.2004

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja HIV/AIDSin suhteesta.

30.9.2004

Lausunto työministeriölle. Etnisten suhteiden neuvottelukunnan uudelleen asettamisesta.

3.12.2004

Asiantuntijakuuleminen eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa. Hallituksen esitys eduskunnalle HE 195/2004 vp laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta.

Vuonna 2005

29.4.2005

Lausunto oikeusministeriölle. Oikeusministeriön kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi.

1.6.2005

Lausunto puolustusministeriölle. Rauhanturvaamislain uudistamistyöryhmän mietinnöstä.

Samasta asiasta erillinen kirje hallituksen tasa-arvo-ohjelmatyöryhmän jäsenille, ulkoasiainvaliokunnan, puolustusvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan jäsenille, eduskunnan ihmisoikeustyöryhmälle sekä eduskunnan naiskansanedustajien verkostolle.

20.9.2005

Haaste Lions-klubeille väkivallasta vapaan kasvuympäristön ja nuorten seksuaalisen itsemääräämisoikeuden toteuttamiseksi.

7.10.2005

Lausunto ulkoasiainministeriön ihmisoikeuspolitiikan yksikölle. Ihmiskaupan vastaisen toimenpideohjelman toimeenpanosta.

8.11.2005

Lausunto ulkoasianministeriön oikeudelliselle osastolle
YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia edistävä ja suojeleva kansainvälinen sopimus.

8.12.2005

Kannanotto ja tiedote julkisuuteen. Neuvottelukunta kannattaa seksin oston kriminalisointia.

8.12.2005

Kannanotto opetusministeri Antti Kalliomäelle naistutkimuksen aseman vahvistamisesta.

30.12.2005

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle informaatio- ja dokumentaatiotoiminnan selvityshenkilön raportista.

Vuonna 2006

10.1.2006

Kannanotto aktiivisen isyyden ja tasapuolisemman hoitovastuun edistämiseksi.

7.6.2006

Lausunto puolustusministeriölle ehdotuksesta uudeksi asevelvollisuuslaiksi.

11.10.2006

Asiantuntijakuuleminen eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa. Hallituksen esitys vanhempainpäivärahojen ja työnantajakustannusten korvaamisesta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 112/2006 vp).

16.11.2006

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle. Valtiohallinnon arkistotoimen tila; neuvottelukunnan tilanne.

21.11.2006

Asiantuntijakuuleminen eduskunnan puolustusvaliokunnassa. Hallituksen esitys asevelvollisuuslaiksi (HE 187/2006 vp).

15.12.2006

Kysely kaikille kansanedustajille sukupuolten tasa-arvosta.

Vuonna 2007

31.1.2007

Lausunto työministeriölle siviilipalveluslain uudistaminen -työryhmän mietinnöstä.

3.5.2007

Asiantuntijakuuleminen eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden naisjärjestöjen valtionavusta (HE 1/2007 vp).

25.5.2007

Lausunto ulkoasiainministeriön oikeudelliselle osastolle YK; Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus; Suomen kuudes määräaikaissraportti.

12.6.2007

Lausunto oikeusministeriölle Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistaminen. Yhdenvertaisuustoimikunnan muistio asiantuntijakuulemisiin.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan seminaarit ja muut tilaisuudet

Vuonna 2003

3.12.2003

Kuulemistilaisuus hallituksen tasa-arvon toimintaohjelmasta Eduskunnan auditoriossa.

Vuonna 2004

14.4.2004

Kirkkovene ja kyklooppi – keskustelua naisista ja miehistä taiteen äärellä Ten-nispalatsin taidemuseossa Helsingissä.

15.6.2004

Miehen työ -palkinto Reko Lundánille Säätytalolla Helsingissä.

12. – 13.8.2004

Pohjoismaisen Forumin 10-vuotisjuhlaseminaari Turussa. Neuvottelukunta mukana järjestelyissä.

22.9.2004

Taustatilaisuus tiedottajille. Kuntavaalit ja tasa-arvo Kuntatalolla Helsingissä.

28.9.2004

Kuntavaalipaneeli. Unelmien kaupunki – tasa-arvosta totta. Kenen unelmia to-teutetaan? valtuutetut edistämässä sukupuolten tasa-arvoa. Yleisötilaisuus Opistotalolla Helsingissä.

16.11.2004

Naisia – ei pelkästään vammaisia. Valtakunnallisen vammaisneuvoston ja ta-sa-arvoasiain neuvottelukunnan yhteisseminaari Säätytalolla Helsingissä.

14.10.2004

Tietotekniikan tasa-arvo. Helsingin yliopiston, Tietoteekki-projektin ja tasa-arvoasiain neuvottelukunnan yhteisseminaari Eduskunnan lisärakennuksen auditoriossa.

Vuonna 2005

9.2.2005

Miehen työ -palkinto Jouko Huttuselle Jyväskylän yliopistossa.

14.6.2005

Isyyden kirjo -seminaari Eduskunnan lisärakennuksen auditoriossa Helsingissä.

20.9.2005

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan aloitteesta yhteistyössä Folkhälsanin, SLU:n, Tukinaisen, Helsingin tyttöjen talon, Hanasaaren ruotsalais-suomalaisen kulttuurikeskuksen kanssa Hanasaarella Espoossa.

11.10.2005

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -koulutus, Oulu. Yhteistyössä Setlementtinuorten liiton ja Tyttöjen talon® kanssa.

12.10.2005

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -koulutus, Rovaniemi. Yhteistyössä Setlementtinuorten liiton ja Tyttöjen talon® kanssa.

17.11.2005

Onko sukupuolella merkitystä talousarviossa? -seminaari yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, valtiovarain controller -toiminnon ja Kuntaliiton kanssa Eduskunnan lisärakennuksen auditoriossa.

24.11.2005

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -koulutus, Tampere. Yhteistyössä Tyttöjen talon® kanssa.

28. – 29.11.2005

Naiset ja tietoyhteiskunta -konferenssi yhteistyössä Women IT -projektin, Tietoyhteiskunta politiikkaohjelman, eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan ja ulkoasiainministeriön kanssa Eduskunnan lisärakennuksen auditoriossa.

Vuonna 2006

7.2.2006

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -koulutus, Savonlinna. Yhteistyössä Setlementtinuorten liiton ja Tyttöjen talon® kanssa.

18. – 19.3.2006

Naisten laiva V. Neuvottelukunta mukana omalla messuosastolla.

21. – 22.3.2006

Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta -tasa-arvokonferenssi yhteistyössä eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön tasa-arvoyksikön kanssa Karelia salissa Joensuussa.

30.3.2006

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -koulutus, Helsingin opetusvirasto. Yhteistyössä Tyttöjen talon® kanssa.

4.5.2006

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -koulutus, Littoinen. Yhteistyössä Setlementtinuorten liiton ja Tyttöjen talon® kanssa.

12.5.2006

Miehen työ -palkinto luokanopettaja Aaro Heikkiselle. Kajaani, Teppanan koulu.

5.6.2006

Pätkät(y)ön tulevaisuus? -seminaari yhteistyössä Helsingin yliopiston ura- ja rekrytointipalveluiden, Helsingin yliopiston tasa-arvotoimikunnan ja Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan kanssa Helsingin yliopistossa

31.10.2006

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -koulutus, Joensuu.

13.11.2006

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -koulutus, Helsinki. Yhteistyössä Folkhälsanin ja Tyttöjen talon® kanssa.

14.11.2006

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -koulutus, Turku. Yhteistyössä Setlementtinuorten liiton ja Tyttöjen talon® kanssa.

15.11.2006

Kenen asia? Nuoret ja seksuaalinen väkivalta -koulutus, Sipoo. Yhteistyössä Tyttöjen talon® ja Porvoonseudun perheasiain neuvottelukeskuksen kanssa.

28.11.2006

Feministinen aikamatka! Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaoston 25-vuotisjuhla Säätytalolla Helsingissä.

Vuonna 2007

31.1.2007

Miehen työ -palkinto Hilmi Oralille tasa-arvotyöstä maahanmuuttajamiesten parissa Oulussa.

14.2.2007

Millä eväillä tasa-arvoon? Hallitusohjelman tavoitteet -seminaari yhteistyössä eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kanssa Eduskunnan auditoriossa.

14.2.2007

Kenen eväillä tasa-arvoon? Puoluejohtajien paneelikeskustelu yhteistyössä eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kanssa Eduskunnan lisärakennuksen auditoriossa.

8.3.2007

Täyteen tasa-arvoon. Nyt. -seminaari yhteistyössä Naisjärjestöjen Keskusliitto ry:n, Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry:n ja tasa-arvovaltuutetun toimiston kanssa Bio Bristolissa Helsingissä.

22.5.2007

Työelämän tasa-arvo ja sukupuolten palkkaeron pienentäminen – poliittisia ja tutkimuksellisia tavoitteita alkaneelle hallituskaudelle -työseminaari yhteistyössä GENIE-tutkimushankkeen kanssa Helsingin yliopistossa.

29.5.2007

Sukupuoli ja valta -seminaari yhteistyössä tasa-arvoyksikön kanssa Tieteiden talolla Helsingissä.

13.6.2007

Fredi-opetusmateriaalin julkistaminen Säätytalolla.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tiedotteet

TANE tiedottaa -lehdistötiedotteet julkaistiin myös internetissä osoitteessa www.tane.fi.

15.6.2004

Miehen työ -palkinto 2004 ohjaaja, kirjailija Reko Lundánille

22.9.2004

Toimivaa tasa-arvoa!

14.10.2004

Naiset kehittämään tietotekniikka-alaa

16.11.2004

Vammaiset naiset kohtaavat moninaista syrjintää

30.11.2004

TANE: Kunnat edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa

8.2.2005

Miehen työ -palkinto 2005 isyystutkija Jouko Huttuselle

9.12.2005

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kannattaa seksinoston kriminalisointia

21.12.2005

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta luovutti kannanoton naistutkimuksen vahvistamisesta opetusministeri Antti Kalliomäelle

10.1.2006

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kannanotto aktiivisen isyyden ja tasapuolemmän hoivavastuun edistämiseksi

12.5.2006

Miehen työ -palkinto 2006 luokanopettaja Aaro Heikkiselle

5.6.2006

Pätkätöiden vähentämiseksi vaaditaan konkreettisia toimia

10.12.2006

Miesnäkökulmasta tehtävän tasa-arvotyön "maailmanennätys"

28.11.2006

Tutkimusjaosto 25 vuotta: kansainvälisesti ainutlaatuista yhteistyötä

31.1.2007

Miehen työ -palkinto 2007 Hilmi Oralille tasa-arvotyöstä maahanmuuttajien parissa

21.3.2007

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta vaatii hallitukselta määrätietoista tasa-arvopolitiikkaa

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan julkaisut

TANE-julkaisuja
TANE-publikationer
TANE-publications
ISSN 1459-0069

- 6 (2004) Ilana Aalto. Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyys-kertomuksia.
ISBN 952-00-1589-2
- 7 (2005) Raevaara Eeva. Tasa-arvo ja muutoksen rajat. Sukupuolten tasa-arvo poliittisena ongelmana Ranskan *parité*- ja Suomen kiintiökeskusteluissa.
ISBN 952-00-1819-0
- 8 (2006) Maija Fast. Vaatimusten ristipaineessa. Nuoret koulutetut naiset ja kilpailuyhteiskunta.
ISBN 952-00-2036-5 (nid.)
ISBN 952-00-2037-3 (PDF)
- 9 (2006) Feministinen aikamatka. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaosto 1981-2006.
ISBN 952-00-2202-3 (nid.)
ISBN 952-00-2203-1 (PDF)

TANE-monisteita
TANE-stencilserie
TANE stencils
ISSN 1459-0077

- 6 (2006) Tasa-arvon keittokirja
ISBN 952-00-2152-3
- 7 (2006) Miestyön historia
ISBN 952-00-2153-1 (nid.)
ISBN 952-00-2154-X (PDF)
- 8 (2006) The history of work with men 1988-2006
ISBN 952-00-2153-1 (paperback)
ISBN 952-00-2154-X (PDF)

Tasa-arvoesitteet ja muut painotuotteet

- 2005:1 Tasa-arvoasiat suomessa. Tasa-arvoyksikkö, tasa-arvovaltuutettu, tasa-arvolautakunta, tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Esite myös ruotsiksi ja englanniksi.
- 2006:1 Tasa-arvoa tavoittelemassa
Yhteisesite tasa-arvovaltuutetun toimiston ja tasa-arvoyksikön kanssa. Esite myös ruotsiksi ja englanniksi.
- Esite tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta.

Tasa-arvo-lehti

Neljä numeroa vuosittain. Tasa-arvovaltuutetun toimiston ja tasa-arvoasiain neuvottelukunnan yhteisjulkaisu. Julkaisija Stelatum Oy.

TANE-JULKAISUJA
TANE-PUBLIKATIONER
TANE-PUBLICATIOIS
ISSN 1459-0069

- 1 (2002) Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan toimintakatsaus 1.6.1998 – 31.5.2001.
ISBN 952-00-1181-1
- 2 (2002) Tuula Melkas. The Gender Barometer 2001.
ISBN 952-00-1184-6
- 3 (2003) Atte Oksanen. Murheen laakso. Mies ja kuolema raskaassa suomenkielisessä rockissa.
ISBN 952-00-1285-0
- 4 (2003) Päivi Korhonen, Meri Kuusi. Sukupuolinen häirintä peruskoulussa. Muistoja ja merkityksiä.
ISBN 952-00-1286-9
- 5 (2003) Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan toimintakertomus 1.6.2001 – 30.4.2003.
ISBN 952-00-1376-8
- 6 (2004) Ilana Aalto. Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyysh kertomuksia.
ISBN 952-00-1589-2
- 7 (2005) Raevaara Eeva. Tasa-arvo ja muutoksen rajat. Sukupuolten tasa-arvo poliittisena ongelmana Ranskan *parité*- ja Suomen kiintiökeskusteluissa
ISBN 952-00-1819-0
- 8 (2006) Maija Fast. Vaatimusten ristipaineessa. Nuoret koulutetut naiset ja kilpailuyhteiskunta.
ISBN 952-00-2036-5 (nid.)
ISBN 952-00-2037-3 (PDF)
- 9 (2006) Feministinen aikamatka! Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaosto 1981-2006
ISBN 952-00-2202-3 (nid.)
ISBN 952-00-2203-1 (PDF)
- 10 (2007) Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan toimintakertomus 1.8.2003 – 31.8.2007
ISBN 978-952-00-2460-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2461-1 (PDF)

